

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania

---

STANDARD

SZKOLENIE PSÓW PRZEWODNIKÓW

Opracowanie powstało w ramach projektu pn. „Budowa kompleksowego systemu szkolenia i udostępniania osobom niewidomym psów przewodników oraz zasad jego finansowania” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 4.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

DOKUMENT CHRONIONY PRAWAMI AUTORSKIMI.

Lider Projektu

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Partnerzy Projektu

Fundacja
Pies Przewodnik

Spis treści

1.	SŁOWNICZEK	3
2.	ANALIZA ZAGRANICZNYCH ROZWIĄZAŃ.....	5
3.	OCENA I KWALIFIKACJA SZCZENIĘCIA DO PROGRAMU SZKOLENIA – KANDYDAT NA PSA PRZEWODNIKA	7
	3.1. Szczenięta młodsze - ocena i test	8
	3.2. Psy starsze (młodzież) - ocena i test	8
4.	SZKOLENIE PSÓW PRZEWODNIKÓW.....	10
	4.1. Szkolenie podstawowe.....	11
	4.2. Szkolenie specjalistyczne	12
	4.3. Egzamin psa przewodnika.....	19
5.	DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW PODCZAS PRACY Z KLIENTEM.....	22
	5.1. Doradztwo.....	22
	5.2. Doskonalenie umiejętności i rozwiązywanie problemów podczas pracy psa przewodnika	22
6.	DOBROSTAN PSA PODCZAS SZKOLENIA.....	24
7.	ZAKOŃCZENIE PRACY PRZEZ PSA PRZEWODNIKA.....	26
	7.1. Wycofanie psa z programu szkolenia jak i podczas pracy z klientem.....	26
	7.2. Emerytura psa przewodnika	27
	7.3. Adopcja psa wycofanego z programu	28
8.	ZAŁĄCZNIKI.....	29
	8.1. Załącznik nr 1 – Wzór testu szczenięta młodsze	29
	8.2. Załącznik nr 2 – Wzór testu szczenięta starsze (młodzież)	35
	8.3. Załącznik nr 3 – Test osobowości szczenięcia	39
	8.4. Załącznik nr 4 – Wzór raportu miesięcznego z pobytu psa u rodziny zastępczej	46
	8.5. Załącznik nr 5 – Wzór testu rokowań psa w wieku 6 miesięcy	48
	8.6. Załącznik nr 6 – Wzór testu dojrzałości psa w wieku 12 miesięcy	51
	8.7. Załącznik nr 7 –Wzór miesięcznego raportu z postępów psa w szkoleniu	54
	8.8. Załącznik nr 8 – Wzór karty egzaminacyjnej psa	56
	8.9. Załącznik nr 9 –Program szkolenia psa w rodzinie zastępczej.....	60
	8.10. Załącznik nr 10 – Program szkolenia psa przez aplikanta na trenera	71
	8.11. Załącznik nr 11 – Program szkolenia psa przez młodszego trenera psów przewodników	82
	8.12. Załącznik nr 12 – Program szkolenia psa przez trenera psów przewodników	92

1. Słowniczek

Badania przesiewowe - badania po ukończonym 12 miesiącu życia, które kandydat na PP musi przejść pozytywnie.

Dobrostan - to stan całkowitego zdrowia fizycznego i psychicznego w warunkach harmonii z otaczającym środowiskiem psa przewodnika podczas pracy (okres szkolenia wstępnego, specjalistycznego, pracy z klientem oraz czas starzenia się (emerytury) psa).

Doradztwo – forma dodatkowego wsparcia dla klienta z PP, realizowana poprzez udzielanie na życzenie klienta porad osobiście, telefonicznie, mailowo lub za pośrednictwem innych kanałów komunikacji elektronicznej.

Jednostka dydaktyczna – jednostka lekcyjna trwająca 45 minut.

Klient - osoba niewidoma lub słabowidząca od momentu zakwalifikowania jej do uzyskania psa przewodnika do momentu emerytowania lub utraty psa, z którym pracowała.

Młódzież – pies między 9 a 18 miesiącem życia (przyjęto nazewnictwo wzorowane na podziale wg Związku Kynologicznego w Polsce).

Okres młodzieńczy – pies w okresie od 3 miesiąca życia do ok. 12 miesiąca życia.

Opiekun - osoba współpracująca z psem w danym momencie (rodzina zastępcza, szkoleniowiec, instruktor, klient itd).

Osoba testująca szczenięta na kwalifikacji do szkolenia - osoba mająca kompetencje do przeprowadzenia testów, instruktor z doświadczeniem doboru szcenięta.

PP - pies przewodnik.

RZ - rodzina zastępcza.

Sesja treningowa z psem - czas trwania 10-45 min. w zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min).

System domowy – system szkolenia PP, w którym psy w okresie szkolenia specjalistycznego mieszkają wraz ze szkoleniowcami. Pies zostaje w czasie wolnym od treningu pod opieką szkoleniowca.

System kenelowy – system szkolenia PP, w którym psy w okresie szkolenia specjalistycznego poza treningami ze szkoleniowcem, mieszkają w budynkach/kenelach przystosowanych do tego, oraz mają tam zapewnioną całodobową opiekę.

System mieszany – system szkolenia PP, w którym częściowo psy, podczas szkolenia specjalistycznego mieszkają i są pod opieką szkoleniowców i częściowo w kenelach lub u wolontariuszy. Np. zamieszkanie i specjalistyczna praca trenera z psem 5 dni w tygodniu (wolne weekendy).

Szczenięta – psy do 9 miesiąca życia (przyjęto nazewnictwo wzorowane na podziale wg Związku Kynologicznego w Polsce).

Szkolenie podstawowe – jest realizowane podczas pobytu u rodzin zastępczych. Składa się z nauki wychowania, zapoznania z miastem i szkolenia z podstawowego posłuszeństwa.

Szkolenie specjalistyczne – jest realizowane przez szkoleniowców. Skład się ze szkolenia psa do specyficznych umiejętności wynikających ze standardu i specyficznych umiejętności na potrzeby osoby z dysfunkcją wzroku.

Szkoleniowiec - osoba która zajmuje się szkoleniem psa w danym momencie szkolenia: wolontariusz/rodzina zastępcza, aplikant, trener, instruktor.

Szkoła psów przewodników/jednostka szkoląca – instytucja lub organizacja zajmująca się szkoleniem i przekazywaniem psów przewodników osobom niewidomym lub słabowidzącym oraz późniejszym nadzorem nad prawidłowym korzystaniem z pracy psów przewodników i emerytowaniem tych psów.

Uprząż - specjalistyczne szelki z ramieniem, w których pies pracuje.

Zachowanie submisywne - zachowanie informacyjne, za pośrednictwem którego osobnik okazuje podporządkowanie osobnikowi dominującemu.

2. Analiza zagranicznych rozwiązań

Analiza struktury światowych szkół dla psów przewodników, a w szczególności biorąc pod uwagę europejskie szkoły, pozwala określić wykształcenie psa przewodnika jako złożony proces, na który składa się 2 lata intensywnej pracy danego psa i wielu osób zaangażowanych w ten proces. Proces też można rozszerzyć również na czas jeszcze przed narodzeniem się szczenięcia, aż do jego emerytury i śmierci.

Poziom zaawansowania w tematykę szkolenia PP w różnych krajach jest na różnym poziomie: rozpoczynając od szkół liderów, poprzez szkoły, które funkcjonują i ciągle pogłębiają swoją specjalizację, aż po ośrodki, które dopiero rozpoczynają działalność w tej dziedzinie i borykają się z różnymi problemami. Bazując głównie na szkołach europejskich, które najbardziej zbliżone są do polskich warunków, tak pod względem kulturowym, ekonomicznym i społecznym, można nakreślić ścieżkę PP.

Proces szkolenia rozpoczyna się już od szczenięcia, czyli od 8 tygodnia życia psa, gdy trafia on do wolontariusza (rodziny zastępczej). Tam pod stałą opieką i w ciągłym kontakcie z jednostką szkolącą, ze szkoleniowcem przypisanym do danego psa, szceniak opanowuje podstawy socjalizacji, bytności w domu, obycia w mieście, a następnie podstawy posłuszeństwa i wielu umiejętności potrzebnych w przyszłości do pełnienia funkcji psa przewodnika. W tym czasie pies poddawany jest różnym testom oceniającym, kwalifikującym, sprawdzającym, które mają pomóc w wyborze jak najlepszego kandydata na PP. Najczęściej testy te są przeprowadzane w wieku 7 tygodnia życia psa, następnie w połowie pobytu u wolontariusza i na koniec takiego pobytu, czyli w wieku ok. 12 miesięcy, przed przekazaniem psa do szkolenia specjalistycznego. Porównując szkolenie w systemie kenelowym i domowym, z całą pewnością można uznać system domowy za przewyższający pod wieloma względami. Mianowicie pies nadal przebywa w domu i nie traci wyuczonych zdolności funkcjonowania w takim środowisku, jest w ciągłym kontakcie i pod opieką wyspecjalizowanej osoby, w sposób ciągły podtrzymuje relacje człowiek – pies.

W wieku 12-14 miesięcy, zakwalifikowane zdrowotnie i charakterologicznie, psy odbierane są od rodzin wolontariackich i rozpoczynają najbardziej intensywny etap szkolenia w swoim życiu, gdyż właśnie od tej chwili podczas szkolenia specjalistycznego muszą opanować sztukę bycia dobrym psem przewodnikiem. Szkolenie specjalistyczne przewidziane jest na 6 do 12 miesięcy. Taka rozbieżność w długości szkolenia wynika przede wszystkim z potencjału danego psa, ale także z priorytetów, które dana szkoła preferuje. Tak więc są szkoły, które podczas szkolenia specjalistycznego skupiają się tylko na opanowaniu typowych umiejętności PP i skupiają się na przyswojeniu ich przez psy w uprzęży, a już nie powtarzają umiejętności zdobytych u wolontariuszy, np. chodzenie do teatru, kina, ośrodka zdrowia itp., przez co okres ten można mocno skrócić. Z kolei inne szkoły zostawiają sobie margines czasowy, gdyż przewidują możliwość różnego tempa uczenia się psa, ewentualnych przerw w szkoleniu spowodowanych chorobą psa lub innymi przypadkami losowymi, powtarzają wszystkie umiejętności zdobyte u wolontariuszy, z tym, że pies jest już na uprzęży i pod okiem specjalisty opanowuje odpowiednie zachowanie się w różnych miejscach, także z użyciem sprzętu typu: uprząż, biała laska, a w dalszym etapie także gogle (przepaska na oczach u osoby prowadzonej przez psa).

Na szkolenie specjalistyczne, składają się miesięczne bloki szkoleniowe, podczas których pies nabywa kolejnych niezbędnych umiejętności. W pierwszych miesiącach szkolenia specjalistycznego są to

umiejętności opanowania pożądaných zachowań przez psa prowadzonego jeszcze przez szkoleniowca, a w zaawansowanym etapie zastania oczy gogłami i z pomocą białej laski, wciela się w rolę osoby niewidomej i pozwala, aby pies go prowadził. Proces ten pozwala sprawdzić umiejętności nabyte przez psa, a także pokazuje, jakie sfery trzeba jeszcze z psem dopracować, czy utrwalić. W końcowym etapie weryfikuje na ile pies jest już gotowy do pełnienia swojej funkcji. Wyszkolone PP przekazuje się osobom niewidomym najczęściej w wieku 18-24 miesiące życia psa. Taki wiek psa wydaje się być jak najbardziej optymalny, gdyż pies jest w pełni dojrzały, zdążył się już wyciszyć oraz opanować i dobrze utrwalić umiejętności potrzebne do prowadzenia osoby niewidomej w różnych warunkach. PP należy przygotować tak, aby opanował wszystkie wyznaczone umiejętności zawarte w opracowanym standardzie, a nie tylko te, które wiadomo, że przyszły klient będzie potrzebował – tak jak to stosują niektóre szkoły zagraniczne, przez co okres szkolenia specjalistycznego udaje się nieco skrócić.

Najbardziej słusznym wydaje się właśnie taki proces szkolenia specjalistycznego, gdzie pod opieką szkoleniowca pies przebywa znaczny czas, uczy się prowadzenia w uprzęży, utrwala te umiejętności, w następnym etapie zaczyna się je sprawdzać. Pies prowadzi w zróżnicowanym środowisku, które wcześniej doskonale poznał i się z nim obył podczas pobytu u wolontariusza, a teraz zaczyna pracować w tych miejscach jako PP. Bardzo ważnym elementem jest właśnie okres szkolenia psa, gdzie szkoleniowiec chodzi w gogłach, a pies wpaja sobie swoją bardzo ważną rolę życiową – prowadzenie osoby niewidomej. Im więcej czasu i w większej ilości miejsc i w różnych warunkach pies przepracuje ten etap, tym lepiej utrwalone są jego umiejętności w zróżnicowanych warunkach, co powoduje większy sukces jego pracy z osobą niewidomą. Z informacji z innych szkół można wywnioskować, iż etap ten jest przełożony z czasu chodzenia na gogłach na czas przekazywania PP, który w takiej sytuacji przedłuża się nawet do 6, czy 8 tygodni.

Biorąc pod wzgląd doświadczenia szkół zagranicznych i polskich, a także warunki polskie, słusznym wydaje się, aby proces specjalistycznego szkolenia PP, po uprzednim pobycie psa około 10-12 miesięcy u rodzin zastępczych zaangażowanych w szkolenie podstawowe psa, trwał 7-10 miesięcy, aby wyszkolony PP nabyte i utrwalone umiejętności mógł wykorzystywać w jak najbardziej optymalny sposób u klienta.

3. Ocena i kwalifikacja szczenięcia do programu szkolenia – kandydat na psa przewodnika

Szczenięta i młodzież do programu szkolenia badamy i oceniamy podczas oceny wstępnej kwalifikującej do programu. Podczas badania, obserwacji podlegają cechy charakteru, zachowań społecznych i temperamentu, które mają wpływ na kwalifikację, tj.:

- 1) chęć współpracy z człowiekiem,
- 2) siła popędu pogoni i łupu,
- 3) wytrwałość w dążeniu do celu,
- 4) skłonność do protestowania,
- 5) rozwiązywanie problemów i ich zapamiętywanie,
- 6) uległość,
- 7) szukanie wsparcia w człowieku,
- 8) zachowania dominujące, agresja, aktywność,
- 9) tendencje do rozpraszania się,
- 10) łatwość odnajdywania się w nowych sytuacjach.

Najlepszym momentem do wykonania testów na szczeniętach jest 7 tydzień życia, wtedy układ nerwowy szczenięcia jest w pełni rozwinięty. Następne dni i tygodnie mogą fałszować wyniki testów z uwagi na doświadczenia szczenięcia i wyuczone odpowiedzi na bodźce.

Szkoły psów przewodników, które chcą oceniać reakcje lękowe, przeprowadzają testy dopiero po 12 tygodniu, gdyż wtedy rozwojowo szczenięta gotowe są je manifestować.

Szkoły PP, kwalifikując psy do szkolenia, mogą posługiwać się testami gotowymi (policzalnymi) lub dokonać oceny przydatności poprzez opis cech i poddanie analizie dostępnych danych o szczeniętach i ich rodzicach lub starszym rodzeństwie.

Test, który będzie wykorzystywany do oceny przyszłych przewodników, musi spełnić podstawowe warunki:

- ⇒ zadania powinny być tak dobrane, by prezentowane w nich cechy charakteru szceniąt były dobrze widoczne w badaniu, by można je było zinterpretować i by potencjalnie korelowały z zachowaniem zwierząt w przyszłości;
- ⇒ test musi być precyzyjny, tzn. najbardziej dokładny i prawidłowo wykonany jak to możliwe;
- ⇒ musi też być wykonany w możliwie jednakowych warunkach dla wszystkich badanych szczeniąt.

Kwalifikacja przez opis i analizę danych musi być dokładna i wykonywana przez osobę, która ma doświadczenie i kwalifikacje do jej przeprowadzenia. Ocena nie jest obiektywna, ponieważ opiera się na intuicji i umiejętności analizowania, ale u doświadczonych osób testujących, ocena szczenięcia jest często dużo bardziej trafna niż przeprowadzone gotowe testy policzalne.

Oceny dokonuje osoba testująca – instruktor powołany przez jednostkę szkolącą do kwalifikacji szczeniąt do programu. Osoba testującą powinna posiadać wiedzę z zakresu oceny mentalnej psa i doświadczenie w doborze szczeniąt.

3.1. Szczenięta młodsze - ocena i test

W ocenie szczeniąt młodszych przyjmuje się, że najlepszym okresem na przeprowadzenie testu jest 7 tydzień życia. Szczenięta młodsze, kwalifikujemy do 12 tygodnia życia. Oceny dokonuje się pojedynczo, ale także ważne jest zachowanie szczeniąt w środowisku, w którym się wychowują, jak również ich interakcje z rodzeństwem, z matką, a także z nieznanymi ludźmi. Dokonując oceny szczeniąt młodszych, należy wziąć pod uwagę i przeanalizować warunki, w jakich się wychowują, socjalizację – pracę hodowcy, porę roku, godziny aktywności i posiłki - tak, by ocena była jak najbardziej prawidłowa i wiarygodna.

W czasie testów może być określane nasilenie cech, którymi powinni charakteryzować się przyszli kandydaci na PP, a także wyłaniamy z miotu szczenięta o lepszych predyspozycjach do pracy jako psy asystujące. Zasadnicze cechy, które powinien badać test, ważne do oceny kwalifikującej, to:

- ⇒ chęć współpracy z człowiekiem;
- ⇒ reakcja na stres/czas odreagowywania/stabilność reakcji stresowych;
- ⇒ próby popędów (aport, szarpanie);
- ⇒ reakcje na nieprzyjemne dźwięki- hałasy;
- ⇒ łatwość prowadzenia -uległość/ agresja jako odpowiedź na zagrożenie, lęk;
- ⇒ rozwiązywanie zadań i ich powtarzanie;
- ⇒ agresja żywieniowa, agresja w stadzie.

Ocenię podlegają także cechy charakteru i temperamentu: pobudliwość, wesołość, cierpliwość, odwaga, reaktywność, spokój, opanowanie.

Prezentowane zachowania i cechy charakteru uwidocznione podczas testów mają wpływ na wynik kwalifikacji. Nadmierny lęk czy wycofanie się szczenięcia z kontaktu z człowiekiem czy kontaktu z grupą rówieśników dyskwalifikuje szczenię. Innym bezwzględny czynnik który może przesądzić o niezakwalifikowaniu szczenięcia jest nadmierna agresja w stadzie do rówieśników, do matki czy człowieka lub agresja żywieniowa. Wzór testu dla szczeniąt młodszych stanowi załącznik nr 1 i nr 3 do niniejszego standardu.

3.2. Psy starsze (młodzież) - ocena i test

Badanie powinno być przeprowadzone na psach, które mają co najmniej 12 tygodni - do 12 miesięcy. W wyjątkowych przypadkach możemy kwalifikować psy do 14 miesiąca życia. Ocena skupia się na obserwacji wyuczonych zachowań, wrażliwości psów i predyspozycjach osobniczych. Oceniana jest reakcja na środowisko miejskie, komunikację, odgłosy miasta, interakcję z ludźmi i reakcja na inne zwierzęta. Zaprezentowane przez psa reakcje stresowe i lęki, agresja czy izolacja mają wpływ na ocenę.

Test lub ocena powinna opierać się na badaniu takich umiejętności i cech jak:

- ⇒ zachowanie psa wobec obcych osób, o ile pies nie wykazuje żadnych oznak agresji ani strachu;
- ⇒ reakcja na strzał;
- ⇒ reakcja na inne zwierzęta;
- ⇒ choroba lokomocyjna;
- ⇒ test wrażliwości – ocenia zachowania społeczne, łatwość podporządkowania się;
- ⇒ reakcje psa na sytuacje nietypowe- mówi o szybkości i sposobie reakcji na nagłe nietypowe bodźce;
- ⇒ test agresji żywieniowej- określa zachowania związane z broniem jedzenia;
- ⇒ wybujała pasja łowiecka;
- ⇒ umiejętności socjalne - miejskie. Reakcje na miasto i na różne rozwiązania architektoniczne- komunikacja, schody różnego rodzaju, zachowanie psa w ścisłym mieście;
- ⇒ sprawdzenie odporności psychicznej;
- ⇒ ocena chęci do znaczenia terenu i zachowań samczych u dorastających psów.

Psy agresywne, z reakcją lękową na strzały, przejawiające chorobę lokomocyjną, z wybujałą pasją łowiecką i z dużym ładunkiem zachowań samczo-dominujących – bezwzględnie nie mogą być dopuszczone do programu szkoleniowego. Wzór testu dla młodzieży i psów starszych stanowi załącznik nr 2 do niniejszego standardu.

4. Szkolenie psów przewodników

Standardy wyszkolenia dla psów pracujących jako przewodniki, obejmują zarówno organizację i prowadzenie szkolenia, metody przygotowania psów do pracy oraz zakres umiejętności PP. Celem jest przygotowanie psa do roli PP poprzez jego wyszkolenie. Taki pies powinien być dobrze wychowany i zdolny do radzenia sobie w zróżnicowanych środowiskach. Cechy te związane są nie tylko z wyborem rasy i charakteru lub osobnika, ale również z warunkami, w jakich będzie trzymany i szkolony, jak również z warunkami, w jakich będzie wykonywał swoją pracę.

Na proces szkolenia psa mają wpływ predyspozycje indywidualne psa, predyspozycje popędów i instynktów, podejście/metoda pracy, doświadczenie/kompetencje szkoleniowca.

Szkolenie psów opiera się głównie na instynkcie: rewirowania (poszukiwania), samozachowawczym (orientacja, obrona czynna), podążania (podążanie za osobami w ruchu miejskim). Instynkty te są wzmacniane i wykorzystywane podczas pracy w uprzęży. Budowanie zachowań to przede wszystkim korzystanie z metod takich jak: warunkowanie klasyczne i warunkowanie instrumentalne. Ogólnym celem jest to, aby jednostki szkolące dążyły do maksymalnego wykorzystania pozytywnego wzmocnienia i minimalizowania stosowania korekt.

Szkolenie PP sprowadza się do budowania i wzmacniania zachowań pożądanых, zachęcania i utrwalania w nich podejmowania inicjatywy do bezpiecznego prowadzenia i rozwiązywania problemów, konsekwencji w szkoleniu. Praca opiera się na zaufaniu i emocjonalnej relacji pomiędzy szkoleniowcem i psem, połączonej ze stałym dodawaniem psu odwagi i stosowaniem pozytywnych bodźców. W ten sposób uzyskujemy psa chętnego do pracy, który z ochotą rozwija te cechy i umiejętności w dalszym życiu „zawodowym”.

Szkolenie psów na psy przewodniki składa się z dwóch etapów:

- 1) Szkolenia podstawowego realizowanego w rodzinach zastępczych (wolontariat),
- 2) Szkolenia specjalistycznego realizowanego przez aplikanta/młodsze trenera/trenera.

Przez cały okres szkolenia pies pozostaje własnością szkoły psów przewodników, która odpowiada za jego utrzymanie oraz dobrostan.

Jednostka szkoląca ma obowiązek prowadzić pełną historię przebiegu szkolenia PP. Od początku przyjęcia do programu przez cały okres szkolenia u rodzin zastępczych i szkolenia specjalistycznego sporządza dokumentację świadczącą o przeprowadzonym szkoleniu, postępach i umiejętnościach wypracowanych podczas szkolenia. Są to:

- 1) oceny kwalifikujące do programu (załącznik nr 1 lub 2 lub 3);
- 2) raporty co miesięczne z pobytu u rodzin zastępczych (załącznik nr 4);
- 3) test rokowań 6 miesięcy (załącznik nr 5);
- 4) test dojrzałości 12 miesięcy (załącznik nr 6);
- 5) miesięczny raporty z postępów szkolenia (załącznik nr 7);
- 6) karta egzaminacyjna kończąca szkolenie (załącznik nr 8).

4.1. Szkolenie podstawowe

Szkolenie podstawowe realizowane jest od zakwalifikowania szczenięcia/młodzięży tj. od ok. 7 tygodnia życia do czasu osiągnięcia dojrzałości psychosomatycznej, czyli do ok. 12-14 miesiąca życia. Obejmuje naukę:

- 1) zasad życia w rodzinie i w świecie,
- 2) budowania zdrowej relacji z opiekunem,
- 3) posłuszeństwa na poziomie podstawowym,
- 4) poznawanie miasta i rozwiązań architektonicznych, przestrzeni miejskiej i miejsc publicznych.

Szkoły psów przewodników mają obowiązek nadzorować rozwój kandydatów na PP, udzielać wsparcia rodzinom zastępczym w formie spotkań grupowych i indywidualnych prowadzonych przez szkoleniowców udzielających nauki psom i kierując odpowiednio rozwojem kandydatów. Powinny prowadzić i przechowywać dokumentację kwalifikacji, raportów, oceny testów przydatności (dotyczącą charakteru, temperamentu, zachowań społecznych i socjalnych, indywidualnie rozwijającego się młodego psa, by podjąć odpowiedzialną i trafną decyzję co do wyboru i dalszego szkolenia danego psa).

Celem spotkań grupowych i indywidualnych z trenerami od wolontariuszy, dla rodzin zastępczych jest wsparcie przez przekazanie wiedzy, by mogły odpowiedzialnie i fachowo opiekować się psami i wychowywać je (spotkania grupowe), jak również być wsparciem dla młodych psów w procesie uczenia się psa i szkolenia się do roli PP (spotkania indywidualne).

Nadzorując rozwój kandydata, instruktor podczas wizyty kontrolnej, sporządza raport miesięczny z pobytu u rodziny zastępczej. Raporty mają na celu ocenić efekty pracy RZ i szkoleniowców podczas przygotowania do szkolenia specjalistycznego kandydata do roli PP. Instruktor ocenia zachowania młodego psa i może wyłapywać na wczesnym etapie błędne nawyki, kierować tak szkoleniem by je minimalizować i rozwiązywać pojawiające się problemy, udzielając fachowej pomocy. Szczegółowy program szkolenia podstawowego zawiera załącznik nr 9 do niniejszego standardu.

Podczas szkolenia podstawowego w 6 miesiącu życia pies poddawany jest testowi. Jest on wstępną weryfikacją zachowań wyuczonych, nabytych umiejętności i służy ocenie rokowań kandydata do roli PP. Test ten jest tylko wstępną oceną rokowań i jego wynik nie wyklucza psa z dalszego etapu szkolenia podstawowego. Na tym etapie nie możemy wykluczyć, że prezentowane nieprawidłowe zachowanie młodego psa, ujawniło się pod wpływem środowiska w jakim się wychowuje. Ten test może być sygnałem, że pies powinien być przeniesiony do innej rodziny lub dany osobnik może być problematyczny w przyszłości i należy otoczyć rodzinę i psa szczególną opieką szkoleniowców.

Następnie w 12 miesiącu życia pies poddawany jest testowi dojrzałości tzw. ocenie dojrzałości psychosomatycznej. Pies by przejść pozytywnie test, musi posiadać cechy fizyczne i psychiczne predysponujące go do udziału w dalszym szkoleniu i do pełnienia w przyszłości funkcji PP osobie z dysfunkcją wzroku. Do takich cech należą:

- ⇒ **Warunki fizyczne psa muszą być ocenione jako prawidłowe.**

Wygląd zdrowy, nie budzący zastrzeżeń. Prawidłowe związanie mięśni i niebudzący zastrzeżeń ogólny wygląd sylwetki. Brak nadmiernej miękkości stawów świadczącej o zbyt młodzięcości i problemach z ruchem psa. Szata o zdrowym wyglądzie i dostosowana do warunków klimatycznych w jakich pies będzie żył.

⇒ **Cechy psychiczne - pies musi osiągnąć dojrzałość emocjonalną.**

Pies musi osiągnąć dojrzałość zanim przystąpi do następnego etapu szkolenia – „specjalistycznego”. Musi być stabilny psychicznie i odporny na stres. Ma być na tyle dojrzały i odporny psychicznie, by z łatwością aklimatyzować się do nowych miejsc i sytuacji. Nie może przejawiać nadmiernych lęków na odgłosy miasta i być nazbyt nieufny czy uległy wobec ludzi i innych psów. Nadmierna delikatność psa może mieć wpływ na odczuwanie długotrwałego, niekorzystnego stresu, co mogło by zaburzyć dobrostan psa. W przypadku negatywnej oceny testowanego psa, można wydłużyć czas pobytu w rodzinie zastępczej i obserwować czy ten stan nadmiernej delikatności się utrzymuje. Czy jest efektem słabości charakteru czy wynika z niedojrzałości psychiki i braków w wychowaniu. Jeśli po wydłużonym czasie i wzmożonej opiece szkoleniowca stan ulega poprawie, pies może podejść jeszcze raz do testu.

Pies musi mieć podstawy umiejętności skupiania się na pracy i być kontrolowalny przez opiekuna. Pies musi być wychowany tak by był bezpieczny dla otaczającego środowiska. Nie skakać na ludzi i meble, nie wrywać jedzenia z rąk.

Oceniane jest jego zachowanie w warunkach miejskich, budynkach użyteczności publicznej i środkach transportu publicznego. Pies ma być spokojny, nie przejawiać nadmiernego lęku ani agresji wobec ludzi, psów i innych zwierząt. Nie może być nadmiernie pobudzony i nie może skakać i szczekać z pobudzenia.

Musi znać podstawy posłuszeństwa i zaprezentować je w stopniu co najmniej zadawalającym. Jeśli pies nie ma opanowanych podstawowych umiejętności z posłuszeństwa też może pozostać dłużej w RZ by nadrobić zaległości.

Na tym etapie wycofujemy psy z chorobą lokomocyjną i lękową reakcją na strzały. Nie kwalifikujemy psów na szkolenia ze względu na zbyt wybujałe cechy temperamentu czy zbyt wysokie ujawnione instynkty łowieckie. Eliminujemy również psy z agresją żywieniową czy agresją do ludzi i innych zwierząt, jak i przesadnie lękowe.

Tylko pozytywny wynik testu umożliwia przejście psa do kolejnego etapu szkolenia – szkolenia specjalistycznego.

4.2. Szkolenie specjalistyczne

Psy rozpoczynające szkolenie specjalistyczne muszą spełniać następujące warunki:

1) Cechy fizyczne:

- ⇒ mieć skończone 12/14 miesięcy,
- ⇒ być po zabiegu kastracji,
- ⇒ przejść badania przesiewowe pozytywnie,
- ⇒ być w pełni zdrowe i w dobrej kondycji fizycznej,
- ⇒ mieć dobrą zdrową budowę anatomiczną i dobrze, zdrowo się poruszać,

⇒ sierść – szata ma być odpowiednia do klimatu, w którym pies będzie pracował, czyli zdrowo wyglądająca i łatwa w utrzymaniu. Wygląd nie może budzić zastrzeżeń zdrowotnych.

2) Cechy psychiczne:

- ⇒ pies ma być zrównoważony - nie może być nadpobudliwy,
- ⇒ nie może nadmiernie się ekscytować,
- ⇒ ma być spokojny w kontakcie z człowiekiem – nie reagować gwałtownie na nagłe bodźce,
- ⇒ ma łatwo adaptować się do nowych sytuacji, ma czuć się komfortowo i być rozluźniony w obecności ludzi obcych czy zwierząt,
- ⇒ nie może przejawiać choroby lokomocyjnej lub nadmiernego stresu w środkach lokomocji,
- ⇒ ma być posłuszny i reagować na opiekuna, bez jakichkolwiek oznak agresji wobec ludzi i zwierząt– tolerancyjny, przyjazny,
- ⇒ nie może być nadmiernie lękliwy, nerwowy.
- ⇒ Musi mieć dobre nawyki toaletowe.

Po zakończonym szkoleniu pies przewodnik jest w pełni wyszkolony i musi współpracować z opiekunem w sposób efektywny, bezpieczny i skuteczny, utrzymując koncentrację w różnych rozproszeniach środowiska. Ma pracować spokojnie, z uwagą i zaufaniem, akceptując i szanując swojego opiekuna. Współpracuje zawsze w zespole „człowiek– pies”, kierowanym przez lidera- człowieka.

1) Umiejętności wyszkolonego psa

Po zakończeniu szkolenia specjalistycznego pies jest przygotowany do pełnienia funkcji psa przewodnika dla osoby z niepełnosprawnością wzroku. Wykonuje zadania, ma wyuczone i utrwalone podstawowe umiejętności. Podstawowe zadania wykonywane przez psa przewodnika to:

- ⇒ potrafi przyjąć właściwą pozycję w parze z człowiekiem, z którym współpracuje– porusza się prosto podczas prowadzenia w uprzęży, utrzymując odpowiednie napięcie i tempo;
- ⇒ reaguje chętnie na komendy przewodnika i wykonuje je;
- ⇒ zatrzymuje się sam bez komendy na przejściach, krawężnikach, schodach, przeszkodach;
- ⇒ wykazuje obojętność na czynniki rozpraszające – pies podczas pracy powinien być skupiony na zadaniach, ale naturalnie rozprasza się z powodu niektórych stymulantów, takich jak mili, witający się ludzie, psy, inne zwierzęta lub żywność; jednak pies po otrzymaniu polecenia musi się szybko skoncentrować ponownie na swojej pracy;
- ⇒ omija bądź sygnalizuje w bezpieczny sposób różnego typu przeszkody.

Po ukończeniu szkolenia pies przewodnik posiada następujące umiejętności:

a) umiejętności z posłuszeństwa:

- ⇒ siadanie – ma usiąść bez ociągania;
- ⇒ pozycja leżąca – ma się położyć i pozostać w tej pozycji do momentu zwolnienia z komendy;

- ⇒ przyjąć pozycję przy nodze - usiąść przy nodze i pozostać w kontakcie fizycznym z opiekunem;
- ⇒ zostawanie – pozostać w miejscu, również na odległość;
- ⇒ wolny – zwolnienie z komendy, relaks;
- ⇒ przywołanie – na komendę przywołującą lub imię pies ma wrócić na wołanie do opiekuna;
- ⇒ chodzenie przy nodze na smyczy – gdy nie pracuje pies na luźnej smyczy musi chodzić w sposób kontrolowany przy boku przewodnika;
- ⇒ odesłanie – ma znać komendę odsyłającą na wyznaczone miejsce odpoczynku.

b) **prowadzenie w uprzęży** - „Prowadź” bądź „Naprzód”- komenda na prowadzenie po linii prostej po stronie prawej bądź lewej osoby z którą współpracuje (zależnie od prawy bądź leworęczności klienta dla którego pies został wyszkolony).

Pies prowadząc w uprzęży ma być zrelaksowany i chodzić bez nadmiernego ciągnięcia, podążać w linii prostej, tak jak prowadzi droga. Musi się naturalnie koncentrować na drodze przed sobą. Pies musi pracować w konsekwentnym, spokojnym tempie, zapewniając bezpieczne, skuteczne i płynne poruszanie się, odpowiednie dla klienta i dostosowane do warunków, w jakich para się porusza. Pies, tam gdzie jest to praktyczne, powinien iść środkiem chodnika i pokazywać zmiany w poziomie nawierzchni (np. krawężnik, przejście przez jezdnię, schody, dziury w nawierzchni, itp.) zatrzymując się jak najbliżej krawędzi, by umożliwić użytkownikowi podjęcie najbardziej odpowiedniej reakcji.

- i. komendy kierunkowe (prawo, lewo, w tył zwrot): na polecenie opiekuna pies wyszukuje zakręty w podanym kierunku- prawo lub w lewo zgodnie z poleceniem, gdy będą istniały realne warunki skrętu, lub obchodząc człowieka z właściwej strony wykonuje w tył zwrot (możliwości są dwie w zależności przez które ramię wykonujemy zwrot- pies wyszkolony do pracy po prawej lub lewej stronie człowieka). Skręty powinny być łagodne, wykonywane dokładnie bez nagłej zmiany tempa i ścinania kątów.
- ii. omijanie i oznaczanie przeszkód: przeszkody należy omijać w taki sposób, by zachować wystarczająco dużo miejsca, aby klient przeszedł bezpiecznie. Jeżeli przeszkoda zajmuje cały chodnik i gdy minięcie jej po chodniku nie jest możliwe, pies musi obejść przeszkodę i jednocześnie przy pierwszej możliwości powrotu na chodnik/ścieżkę musi odnaleźć i zaznaczyć użytkownikowi taką możliwość. Pies powinien być przeszkolony do rozpoznawania przeszkód zwisających, które są na poziomie głowy lub tułowia użytkownika i właściwie reagować na przeszkody, ominąć je bądź zaznaczyć zatrzymaniem się.
- iii. przechodzenie przez ulicę: przechodzenie przez ulicę po przejściach wyznaczonych i nieoznakowanych. Tam, gdzie to jest możliwe, pies powinien wskazać najlepsze miejsce do przekroczenia ulicy. Gdy są wymalowane pasy na przejściu, pies powinien

je odszukać i zatrzymać się prostopadłe do przejścia w bliskiej aczkolwiek bezpiecznej odległości od jezdni. Pies nie może ruszyć samowolnie przez przejście na drugą stronę. Decyzję o przejściu przez ulicę podejmuje zawsze człowiek, a nie pies; wydając komendę, prosi o wykonanie przeprowadzenia na drugą stronę ulicy. W odpowiedzi na komendę użytkownika, przejście przez ulicę powinno następować po linii prostej lub zgodnie z oznaczeniem. Kiedy drogą przejeżdża pojazd, pies powinien poczekać i nie próbować ruszać, zanim nie otrzyma ponownej komendy od użytkownika. W przypadku, gdy po drugiej stronie przejścia znajduje się przeszkoda, pies powinien zareagować odpowiednio tak, by zlokalizować krawężnik i wskazać go po drugiej stronie ulicy.

- iv. schody: muszą być wskazane na komendę. Zarówno schody w dół jak i w górę. Pies powinien pokazać zmiany w poziomie powierzchni, zatrzymując się na stopniu lub blisko krawędzi pierwszego stopnia. Gdy zmiana wysokości jest w górę, pies powinien wskazywać tę zmianę, stając na stopniu przednimi łapami. Pies musi chodzić po schodach z prędkością odpowiednią do potrzeb przewodnika, nie zeskakując i nie ciągnąc na nich.
- v. odnajdywanie drzwi: potrzebną umiejętnością jest odnajdywanie drzwi do środków komunikacji miejskiej i budynków, jak również drzwi wewnątrz budynków. Znalezienie drzwi odbywa się na komendę wydaną przez opiekuna.
- vi. Wskazywanie windy: pies musi być w stanie zlokalizować wejście do windy na komendę. Wchodząc do windy, pies ma przejść do tylnej ściany windy, usiąść lub stanąć i czekać spokojnie na polecenie, aby wyjść.
- vii. ławka - wskazywanie wolnego miejsca siedzącego: na komendę pies odnajduje wolne miejsce siedzące w budynkach, ławki w parkach, na przystankach, wolne miejsca w środkach komunikacji. Może się zatrzymać i wskazać głową lub siadając przed wolnym miejscem.
- viii. wskazywanie przystanku autobusowego: pies na komendę odnajduje wiatę przystanku autobusowego i zatrzymuje się przed wolnym miejscem siedzącym lub gdy wolnego miejsca siedzącego nie ma, zajmuje miejsce siadając lub zatrzymując się.
- ix. Miejsca użyteczności publicznej: pies musi się właściwie zachowywać we wszystkich miejscach, czy pracuje czy nie. Ma spokojnie pracować w miejscach publicznych, bez zbędnej ekscytacji i niepokoju, wykonywać zadania, które daje jego opiekun. Kiedy odpoczywa, ma pozostawać blisko klienta, zostać tam, gdzie klient mu polecił.
- x. transport publiczny/dalekobieżny: zbliżając się do środka transportu publicznego, pies nie może okazywać nieufności ani zaniepokojenia. Na komendę pies musi znaleźć wejście do pojazdu i pokazać je, zatrzymując się na pierwszym stopniu lub krawędzi peronu, spokojnie wsiąść i pozostać tam bez niepokoju innych pasażerów. Przy wysiadaniu pies musi znaleźć wyjście i pokazać je, zatrzymując się na pierwszym

stopniu, wskazując drzwi, a następnie postępować odpowiednio do decyzji i komend opiekuna z prędkością dostosowaną do potrzeb i do warunków.

- xi. zdolność do zapamiętywania stałych tras: powinien mieć umiejętność zapamiętywania stałych tras do domu, pracy itd.
- xii. jezdnie – samochody – niebezpieczeństwo: jednostki szkolące powinny prowadzić szkolenia, na których uczą psy przewodniki odpowiednio reagować na pojazdy pojawiające się na ich drodze. Ten aspekt może być włączony do szkolenia przechodzenia przez przejścia drogowe. Po zakończeniu szkolenia pies musi dbać o bezpieczeństwo klienta i reagować na przejeżdżające pojazdy, podczas przechodzenia na drugą stronę ulicy.
- xiii. pobocza- chodzenie poboczem na terenach, gdzie brak chodników: pies musi być w stanie pracować w sytuacji, gdy nie ma określonych ścieżek, np. krawędzi drogi. Psy szkolone do regularnej pracy w takich warunkach, muszą być w stanie konsekwentnie trzymać się blisko skraju, pracując po lewej lub prawej stronie drogi.
- xiv. schody ruchome/taśmy szybkobieżne: jeśli pies jest szkolony do poruszania się po ruchomych schodach/taśmie szybkobieżnej, musi umieć prawidłowo zlokalizować wejście, zatrzymać się jak najbliżej miejsca wejścia, zaczekać na komendę przejścia po ruchomych schodach/ taśmie szybkobieżnej, zachować spokój podczas przejścia i zejść spokojnie.
- xv. czas wolny – odpoczynek: gdy pies nie pracuje, uprząż musi być zdjęta. Gdy jest bez smyczy i bez uprzęży, pies powinien nadal reagować na komendy z posłuszeństwa. Częstotliwość i długość czasu wolnego musi być dopasowane indywidualnie do potrzeb psa.

2) Organizacja i prowadzenie szkoleń psów przewodników

Jednostki szkolące muszą mieć program szkolenia, który musi być realizowany zgodnie ze standardem, z uwzględnieniem dobrostanu i etycznego traktowania psów.

Jednostka ma obowiązek prowadzić dokumentację historii ze szkolenia kandydata na psa przewodnika. Rejestr musi obejmować regularne raporty szkolenia (comiesięczny raport z postępów szkolenia) oraz kartę egzaminacyjną kończącą proces szkolenia. Program szkolenia psów przewodników powinien obejmować wszystkie wymagane obszary, a czas szkolenia powinien być dostosowany do indywidualnych potrzeb psów i ich możliwości robienia postępów. Trzy główne obszary to:

- a) szkolenie psów wg standardów i przygotowanie ich do współpracy z osobą z niepełnosprawnością wzroku;
- b) zapoznanie psa ze wszystkimi rodzajami sytuacji i środowiskami pracy, z którymi mogą się zetknąć podczas pracy;
- c) szkolenie psów do specyficznych potrzeb dla określonego klienta (np. leworęczność, słaba równowaga, itp.).

Program szkolenia jest cyklem treningów szkoleniowca z psem, z zakresu szkolenia z posłuszeństwa i szkolenia specjalistycznego PP. Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa, możliwości szkoleniowca a także indywidualnych potrzeb osoby niewidomej.

Efekty szkolenia podlegają ocenie- weryfikacji w celu stwierdzenia, czy wyszkolenie PP osiągnęło wymagane standardy. Ocena postępów odbywa się etapowo po pełnym zakończonym miesiącu wg programu szkolenia. Szkoleniowiec składa do jednostki szkolącej raport miesięczny z postępów szkolenia. Wzór raportu z postępów szkolenia w załączniku nr 7.

Zaliczenie przyznaje się po zweryfikowaniu nabytych umiejętności na egzaminie kończącym etap szkolenia specjalistycznego, zwanym Egzaminem końcowym.

Programy szkolenia są dostosowane do umiejętności i stanowisk kadry szkoleniowej: Aplikanta na trener PP, Młodszego trenera PP, Trenera PP. Średnia ilość godzin zaangażowania szkoleniowców w pracę z psem zależna jest od etapu szkolenia psa, możliwości indywidualnych psa a także możliwości i umiejętności szkoleniowca.

Możliwe są trzy warianty szkolenia specjalistycznego przez szkoleniowców ze względu na stanowisko i nabyte umiejętności kadry szkolącej:

1) Szkolenie specjalistyczne przez aplikanta

Przyjęto program szkoleniowy który obejmuje 10 cykli miesięcznych treningu aplikanta z psem. Udział zaangażowania aplikanta wynosi 900 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia. Szkolenie odbywa się pod całościowym nadzorem instruktora. Zaangażowanie instruktora przewiduje się na 400 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia. Miesięczne zaangażowanie w pracę z psem aplikanta na trenera wynosi średnio 90 jednostek, instruktor ma do wypracowania od 20 do 60 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu (w zależności od możliwości psa, etapu szkolenia oraz cech indywidualnych psa i szkoleniowca).

Program szkolenia specjalistycznego psa przez aplikanta w załączniku nr 10.

2) Szkolenie specjalistyczne przez młodszego trenera

Przyjęto program szkoleniowy który obejmuje 8 cykli miesięcznych treningu z psem. Udział zaangażowania młodszego trenera wynosi 800 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia. Szkolenie odbywa się pod częściowym nadzorem instruktora, w zależności od nabytych doświadczeń i umiejętności młodszego trenera.

Przyjęto program szkolenia który przewiduje dwa etapy:

⇒ **I Etap - dwa pierwsze** psy szkolone są pod częściową opieką instruktora:

800 jednostek dydaktycznych młodszego trenera w całym cyklu szkolenia, w tym 250 jednostek dydaktycznych udziału instruktora w całym cyklu szkolenia. Miesięczne zaangażowanie w pracę z psem młodszego trenera wynosi średnio 100 jednostek, z czego pracy z instruktorem od 20 do 40 jednostek dydaktycznych (w zależności od możliwości psa, etapu szkolenia oraz cech indywidualnych psa i szkoleniowca).

⇒ **II Etap - dwa kolejne** psy szkolone samodzielnie:

800 jednostek dydaktycznych młodszy trener w pełnym cyklu szkolenia. Miesięczne zaangażowanie w pracę z psem młodszego trenera wynosi średnio 100 jednostek.

Program szkolenia specjalistycznego przez młodszego trenera w załączniku nr 11.

3) Szkolenie specjalistyczne przez trenera¹

Przyjęto program szkoleniowy który obejmuje 7 cykli miesięcznych treningów trenera z psem. Udział zaangażowania trenera wynosi 700 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia. Miesięczne zaangażowanie trenera w pracę z psem wynosi średnio 100 jednostek dydaktycznych (w zależności od możliwości psa, etapu szkolenia oraz cech indywidualnych psa i szkoleniowca).

Program szkolenia specjalistycznego przez trenera w załączniku nr 12.

Szkolenie specjalistyczne psa prowadzone przez przyszłą kadre, która się uczy szkolić psy na psy przewodniki osób niewidomych, pod nadzorem instruktora (całościowym, czy częściowym) jest zawsze wydłużone w ilościach godzin i w miesiącach trwania szkolenia. Wynika to ze specyficznych potrzeb osób niewidomych wobec umiejętności psa i potrzeb osób uczących się, by taką wiedzę przyswoić i umieć ją zastosować ucząc psy. Czas jest bardzo ważnym czynnikiem, który pomaga osiągnąć główny cel szkolenia - wyszkolenie psa asystującego osobie niewidomej, skutecznie i bezpiecznie pracującego z umiejętnościami zgodnymi ze standardem.

Szkolenie psów przewodników jednostki szkolące mogą realizować w 3 różnych wariantach systemów szkolenia:

- a) **SYSTEM KENELOWY**– system, w którym psy podczas szkolenia specjalistycznego przebywają w budynkach/kenelach specjalnie przystosowanych do tego. Szkoleniowiec ćwiczy z psem tylko w godzinach wyznaczonych na trening specjalistyczny, a opiekę socjalno- bytową przejmują pracownicy keneli. Jednostki szkolące w tym systemie muszą mieć odpowiednie budynki i pomieszczenia przystosowane dla psów (opisane w standardzie dot. funkcjonowania szkół przewodników) oraz pracowników do opieki całodobowej nad psami w szkoleniu. System ten umożliwi trenerowi pracę jednocześnie z kilkoma psami, ale wymaga przystosowanych budynków i dodatkowych osób zatrudnionych do opieki nad psami w kenelu.
- b) **SYSTEM MIESZANY**– system, gdzie pies podczas szkolenia specjalistycznego częściowo przebywa w kenelu i częściowo trener zabiera go na treningi i do siebie do domu na jakiś czas. Jednostka musi posiadać budynki przystosowane jak w systemie kenelowym. W tym systemie jest większe zaangażowanie pracy szkoleniowców i mniejszy udział osób do opieki nad kenelem.
- c) **SYSTEM DOMOWY**– system, gdzie pies w szkoleniu specjalistycznym pozostaje przez cały czas ze szkoleniowcem. Taki system jest najbardziej skuteczny, jeśli chodzi o wyszkolenie psów, ponieważ szkoleniowiec pracuje z psem specjalistycznie i opiekując się psem też szkoli go

---

¹ Instruktor, który szkoli PP staje się trenerem.

w miejscach, gdzie pies może mieć jakieś braki powstałe np. podczas szkolenia podstawowego. Jednostka nie musi mieć specjalnych budynków, ale musi opłacić specjalistyczną opiekę, gdy pies przebywa całodobowo u szkoleniowca podczas szkolenia specjalistycznego PP.

4.3. Egzamin psa przewodnika

Po skończonym pełnym szkoleniu specjalistycznym, każdy pies musi przystąpić do egzaminu kończącego szkolenie na Psa Przewodnika. Egzamin przeprowadza komisja egzaminacyjna, którą wyznacza jednostka szkoląca. W skład komisji egzaminacyjnej wchodzi: dwóch instruktorów, w tym jeden instruktor egzaminator, oraz przedstawiciel organizacji szkolącej. Przewodniczącym komisji egzaminującej na PP, jest instruktor egzaminator. Egzamin jest przeprowadzany na trasie stałej i trasach nieznanymi psu. Oceniane są jego umiejętności oraz jakość i bezpieczeństwo prowadzenia w pracy.

Pozytywna decyzja komisji o zdanym egzaminie wraz z kartą egzaminacyjną i z pełną dokumentacją historii psa musi być przechowywana przez jednostkę szkolącą. Wynik pozytywny egzaminu łącznie z pozytywną decyzją komisji stanowi podstawę do wydania certyfikatu, po wcześniejszym dopasowaniu klienta do psa.

1) Ogólne zasady obowiązujące w trakcie egzaminu psa na psa przewodnika

- a) Szkoleniowcy przystępujący do egzaminu z psem korzystają z jednakowej, specjalnej osłony na oczy, uniemożliwiającej widzenie w 100%;
- b) egzaminowany pies powinien prowadzić w taki sposób, by nie narażać prowadzonego człowieka na dyskomfort, wysiłek czy zmęczenie. Pies nie powinien ciągnąć nadmiernie, pałąk uprząży powinien być lekko trzymany przez człowieka. Pies powinien prowadzić równo, bez nagłych i niebezpiecznych zmian tempa marszu oraz po najbardziej bezpiecznej części chodnika (jeśli to możliwe- środkiem);
- c) w sytuacji, gdy pies omija przeszkody, które są po prawej stronie lub na wysokości głowy człowieka, prowadzona przez psa osoba nie może być narażona na kontuzję lub ryzyko uderzenia w tę przeszkodę. Pies ma za zadanie ominąć taką przeszkodę z zachowaniem bezpieczeństwa osoby prowadzonej lub zatrzymać się by wskazać i dać możliwość bezpiecznego ominięcia;
- d) w trakcie marszu pies powinien oznaczyć wszelkie przeszkody związane z podłożem (stopnie, krawężniki, nierówności, dziury w chodniku itp.) poprzez zatrzymanie się przed nimi. W przypadku wystąpienia tzw. „wysokiej przeszkody”- gdy zespół nie ma możliwości przejścia dalej (np. barierka, szlaban, łańcuch odgradzający jezdnię od chodnika) pies powinien się zatrzymać, by nie narażać zespołu na niebezpieczeństwo.

2) Przykładowe komendy stosowane w czasie pracy z psem przewodnikiem i ich objaśnienia²

---

² Szkoła PP może stosować różne oznaczenia komend, w standardzie przedstawiono przykładowy zestaw komend.

- a) NAPRZÓD– komenda oznaczająca ruszenie psa w kierunku, w jakim ustawiona jest para „człowiek – pies”;
- b) LEWO – komenda oznaczająca skręt w lewo;
- c) PRAWO – komenda oznaczająca skręt w prawo;
- d) STÓJ – komenda oznaczająca pewne i natychmiastowe zatrzymanie się psa, z utrzymaniem kierunku marszu;
- e) SCHODY (GÓRA, DÓŁ) – komenda oznaczająca odnalezienie i doprowadzenie do schodów prowadzących w dół lub w górę. Doprowadzając do schodów prowadzących w dół pies zatrzymuje się tuż przed nimi, a doprowadzając do schodów prowadzących w górę, zatrzymuje się przednimi łapami na pierwszym stopniu. Pies pokonuje schody w bezpieczny sposób;
- f) DRZWI – komenda oznaczająca odnalezienie i doprowadzenie do drzwi lub wejścia/wyjścia z budynku;
- g) CHODNIK – komenda oznaczająca odnalezienie i doprowadzenie do chodnika w sytuacji, gdy zespół znajduje się poza nim. Pies powinien oznaczyć wejście na chodnik przez zatrzymanie się na jego początku;
- h) CHODNIK – komenda oznaczająca doprowadzenie i oznaczenie krawężnika, który jest końcem chodnika i zarazem wejściem na ulicę;
- i) PRZEJŚCIE – komenda oznaczająca odnalezienie, doprowadzenie i zaznaczenie przejścia dla pieszych – miejsca oznaczonego białymi pasami;
- j) W TYŁ ZWROT – komenda oznaczająca zwrot o 180 stopni przez prawe ramię (dla psa prowadzonego po lewej stronie) lub przez lewe ramię (dla psa prowadzonego po prawej stronie);
- k) TEMPO, TEMPO – komenda oznaczająca zwiększenie tempa marszu;
- l) POMAŁU - komenda oznaczająca zmniejszenie tempa marszu;
- m) MIEJSCE, ŁAWKA – komenda oznaczająca odnalezienie i doprowadzenie do miejsca na którym można usiąść (ławka, krzesło);
- n) PRZYSTANEK - komenda oznaczająca odnalezienie i doprowadzenie do wiaty przystanku komunikacji miejskiej.

3) Komendy stosowane z zakresu posłuszeństwa psa przewodnika i ich objaśnienia³

- a) SIAD – przyjęcie przez psa pozycji siedzącej przy nodze;
- b) WARUJ– przyjęcie przez psa pozycji leżącej przy nodze;
- c) STÓJ– przyjęcie przez psa pozycji stojącej przy nodze;
- d) RÓWNAJ – zajęcie pozycji siedzącej przy przewodniku z kontaktem cielesnym;
- e) ZOSTAŃ– pies pozostaje w przyjętej wcześniej pozycji niezależnie od oddalającego się egzaminowanego;

---

³ Jw.

- f) DO MNIE– pies wraca do egzaminowanego, zawierając z nim kontakt fizyczny;
- g) APORT – pies podnosi i podaje do ręki egzaminowanego, upuszczony przedmiot.

Wzór karty egzaminacyjnej stanowi załącznik nr 8 do niniejszego standardu.

Po zakończeniu szkolenia specjalistycznego i zdaniem pozytywnie egzaminie weryfikującym umiejętności, pies rozpoczyna kolejny etap szkolenia - przekazanie osobie niewidomej. Proces kończy ocena gotowości do współpracy z psem, przeprowadzana przez instruktora. Program szkolenia i zasady weryfikacji umiejętności pary opisana została w standardzie dotyczącym przekazywania psa przewodnika.

5. Doskonalenie umiejętności i rozwiązywanie problemów podczas pracy z klientem

5.1. Doradztwo

Klient ma prawo do wsparcia i doradztwa ze strony jednostki szkolącej podczas pracy z psem, po przejściu psa na emeryturę, jeśli nadal sprawuje nad nim opiekę oraz w żałobie po śmierci psa. Wsparcie to może być realizowane poprzez udzielanie na życzenie klienta porad osobiście, telefonicznie, mailowo lub za pośrednictwem innych kanałów komunikacji elektronicznej. Osoba udzielająca porad musi mieć odpowiednie kompetencje do realizacji tych zadań.

Porady mogą obejmować:

- 1) sposoby samodzielnego uczenia psa nowych umiejętności przez klienta;
- 2) doskonalenie przez parę już posiadanych umiejętności;
- 3) korygowanie nieprawidłowych zachowań i poprawianie błędów podczas pracy;
- 4) bezpieczne i rozsądne zabawy z psem przewodnikiem oraz dostosowanie zabaw do jego wieku;
- 5) zabawy psa przewodnika z innymi psami;
- 6) praktyczne aspekty dalekich podróży z psem;
- 7) relacje psa przewodnika z najbliższym otoczeniem klienta (z ludźmi i zwierzętami);
- 8) funkcjonowanie psa przewodnika w nowym otoczeniu klienta (nowa praca, nowe miejsce zamieszkania, itp.);
- 9) postępowanie w przypadku urazów i kontuzji, zanim uzyskanie fachowej pomocy lekarskiej będzie możliwe;
- 10) sposoby radzenia sobie z faktem przejścia psa na emeryturę;
- 11) sposoby szukania i wyboru przez klienta odpowiedniego domu dla emerytowanego psa;
- 12) sposoby radzenia sobie ze starzeniem się i śmiercią psa;
- 13) przeżywanie żałoby po psie przez klienta.

5.2. Doskonalenie umiejętności i rozwiązywanie problemów podczas pracy psa przewodnika

Klient ma możliwość do odbycia lekcji ze szkoleniowcem (dodatkowo poza harmonogramem obowiązkowych wizyt serwisowych opisanych w standardzie przekazywania). Dotyczy to sytuacji wystąpienia nagłego problemu w pracy z psem, o ile ten problem zagraża bezpieczeństwu pracy duetu człowiek - pies i o ile problemu nie da się rozwiązać poprzez udzielenie porady zdalnie. Jeżeli problem nie dotyczy konkretnego miejsca, lekcja może się odbyć w miejscu wyznaczonym przez jednostkę szkolącą. Jeżeli jednak dany problem można rozwiązać tylko w konkretnym miejscu (innym niż siedziba organizacji i jej okolica), trener dojeżdża do tego miejsca niezwłocznie.

Klient ma prawo do odbycia, na życzenie, dodatkowej, odpłatnej, lekcji doskonalącej umiejętności psa, nie przewidzianej w harmonogramie spotkań wizyt serwisowych. Lekcja taka powinna zostać zorganizowana w czasie ustalonym z klientem przez jednostką szkolącą.

Lekcje doskonalące umiejętności mogą obejmować:

- ⇒ doskonalenie wszystkich umiejętności psa przewodnika opisanych w niniejszym standardzie;
- ⇒ nauczanie dodatkowych umiejętności wynikających z potrzeb klienta, np. wskazywania bankomatów, automatów z napojami, itp., podawania przedmiotów, pokazywanie włącznika świateł dla pieszych, bankomaty, śmietniki itd.

Przykłady nagłych problemów pary, powodujące konieczność interwencji szkoleniowca:

- ⇒ zaprzestanie przez psa zatrzymywania się przed przejściami dla pieszych i przed schodami, zwłaszcza w dół;
- ⇒ zaprzestanie omijania przeszkód, mimo że ich omijanie nie następuje żadnych trudności;
- ⇒ tak silna agresja wobec innych zwierząt i ludzi, że klient nie jest w stanie jej opanować i że zagraża ona bezpieczeństwu pary.

6. Dobrostan psa podczas szkolenia

Właściwe wychowanie i szkolenie pod kątem wykonywanej pracy ma ogromny wpływ na ogólną charakterystykę PP. Należy mieć na uwadze, że codzienny komfort psa i jego dobre samopoczucie w trakcie pracy ma znaczący wpływ na jakość wykonywanych zadań. Ogromne znaczenie w odczuwaniu równowagi ma stres i zarządzanie nim, by pies nie był na niego nadmiernie narażony, ponieważ stres wywiera ogromny wpływ na funkcjonowanie całego organizmu psa - stres jest ważnym elementem pojęcia dobrostanu - wskaźnikiem, który można zmierzyć. Brak nadmiernego stresu świadczy o wysokim dobrostanie zwierzęcia. Dobrostan musi być zawsze przestrzegany zgodnie z przepisami prawnymi obowiązującymi we wszystkich dziedzinach, w których te przepisy dotyczą i działają.

Podczas pobytu u rodziny zastępczej, szczenię przechodzi różne etapy rozwoju. Między 7 a 12 tygodniem życia szczenię przechodzi okres socjalizacji. Jest to istotny czas w życiu każdego szczenięcia, a jego prawidłowy przebieg wpływa na późniejsze relacje psa z ludźmi i innymi zwierzętami. Jest to okres gwałtownych zmian behawioralnych, a doświadczenia zdobyte w tym czasie, zarówno pozytywne jak i te złe, mogą mieć wpływ na całe życie psa. Dlatego cały okres socjalizacji nazywa się często okresem dużej wrażliwości. Ważne jest, by w tym czasie starać się zapewnić szczenięciu jak najwięcej pozytywnych lub neutralnych bodźców i chronić przed sytuacjami, które mogą wywołać lęk.

Kolejnym etapem jest okres młodzieńczy od 3 miesiąca do osiągnięcia dojrzałości ok. 12, 14 miesiąca życia. Okres ten charakteryzuje się rozwojem charakteru indywidualności, zdolności do uczenia się, wrażliwości zmysłów i stabilizacji emocjonalnej, stopniowo wzrasta możliwość koncentracji uwagi na zadaniach podczas pracy. Pies wtedy doskonali koordynację i sprawność ruchową. Dojrzewa płciowo i rozwija jego osobowość. Jest to długi i bardzo ważny czas, ponieważ w tym okresie, pies uczy się prawidłowych zachowań w rodzinie, prawidłowych reakcji na obcych ludzi, psy i inne zwierzęta. Nabywa doświadczeń związanych z poznawaniem nowych miejsc, różnych rozwiązań architektonicznych. Poznaje ze swoimi opiekunami różne miejsca użyteczności publicznej. Ważne, by nie przebodźcować szczenięcia, nie narażać go na nadmierny stres podczas spacerów edukacyjnych i szkolenia podstawowego z posłuszeństwa.

Szkolenie specjalistyczne na PP, jest obarczone dużym wysiłkiem emocjonalnym kandydata na psa przewodnika, gdyż w tym okresie jest najbardziej obciążony nauką i stresem związanym z poznawaniem i nabywaniem nowych umiejętności.

Podczas szkolenia specjalistycznego, szkoleniowiec musi dostrzegać emocje psa i zachowania sygnalizujące występowanie nadmiernego stresu i odpowiednio modyfikować trening lub dawać odpowiednie zalecenia i sugestie co do pracy z kandydatem na PP dla osób opiekujących się nim. Podczas pracy szkoleniowiec powinien odpowiednio układać plan szkolenia i pracy psa, tak by przewidywać skutki działań i marginalizować czynniki stresowe. Należy dostrzegać i szanować naturalne potrzeby psa. Należy stworzyć takie warunki, w których pies ma możliwość zabezpieczyć swoje potrzeby emocjonalne i socjalne. Zagrożeniem w prawidłowym funkcjonowaniu będzie również stosowanie nieodpowiednich metod szkoleniowych lub stosowanie ich błędnie, wybiórczo, niekonsekwentnie - może to wpłynąć

niekorzystnie na zachowanie i emocje psa. Dobrostan psów szkolonych i pracujących, jest ważny gdyż ma on bezpośredni wpływ na zdrowie fizyczne i emocje psa pracującego.

1) Podstawowe zasady dobrostanu psa przewodnika:

- a) dobra kondycja fizyczna. Pies przewodnik ma być zdrowym zwierzęciem. Zapewniamy mu odpowiedni dostęp do wody i dobrej karmy. Otyłość – jest istotnym czynnikiem zaburzającym dobrostan- na każdym etapie życia kontrola wagi jest bezwzględnie wymagana.
- b) zapewnienie odpowiednio bezpiecznego, wygodnego i cichego miejsca wypoczynku zarówno w pracy i w warunkach domowych (w każdych warunkach, w których pies funkcjonuje);
- c) wydzielenie wystarczającego czasu na sen- dorosłemu psu ok. 16 godzin na dobę, w zależności od wieku nawet 18 godzin;
- d) zagwarantowanie prawidłowej opieki weterynaryjnej na każdym etapie szkolenia. Należy zapewnić profilaktykę, szybką i nagłą diagnostykę, skuteczne leczenie weterynaryjne (ekto i endo pasożyty, szczepienia, badania okresowe, leczenie nagłych i przewlekłych chorób lub urazów);
- e) psy szkolone na przewodniki muszą być wolne od przemocy i cierpienia fizycznego i psychicznego (w miarę możliwości eliminujemy czynniki stresogenne);
- f) należy umożliwić psu ruch, zabawę i zapoznanie się z otoczeniem oraz spotkanie przedstawicieli swojego gatunku w bezpiecznych warunkach.

2) Minimum dobrostanu podczas pracy w okresie szkolenia podstawowego i specjalistycznego

Dobrostan psa w szkoleniu na każdym etapie życia, musi być dopasowany do indywidualnych potrzeb psa, cech charakteru, wieku i etapu szkolenia. Przyjmuje się, że w treningu/pracy pies może być zaangażowany nawet do kilku godzin (8-9 godz. poza domem), ale nie może to być wyłącznie prowadzenie przez psa w uprzęży. Praca w uprzęży nie powinna przekroczyć max 1 godz./jednorazowej pracy. Pies musi mieć możliwość odpoczynku i zwolnienia uwagi i odpoczynku np. w środkach lokomocji podczas przejazdu. W miejscu pracy i domu, ma mieć wyznaczone ciche, spokojne, bezpieczne miejsce, gdzie może wypocząć. Ma mieć zapewniony dostęp do wody. Osoba, która pracuje z psem (opiekun), ma mieć zawsze ze sobą czystą wodę dla psa i w razie potrzeby dać ją psu. W przypadku niekorzystnych warunków atmosferycznych (zbyt wysokiej lub zbyt niskiej temperatury, ulewny deszcz, śnieg) opiekun musi ocenić sytuację i skrócić czas pracy lub wprowadzić dodatkowy odpoczynek dla psa. W przypadku zasolonych chodników zimą, opiekun musi odpowiednio zabezpieczyć psu stopy. Opiekun może zdecydować o zaprzestaniu pracy w sytuacji, gdy widoczne jest zmęczenie psa, istnieje zagrożenie życia lub zdrowia zwierzęcia (upały, które rozgrzewają niebezpiecznie chodniki, silne opady atmosferyczne, inne niekorzystne sytuacje). Każdy pies w programie szkoleniowym ma mieć zapewniony wolny czas, w którym ma możliwość wyrażania emocji, spotkania się z innymi psami i relaksowania się w formie odpowiedniej dla siebie.

7. Zakończenie pracy przez psa przewodnika

Wycofanie psa może być spowodowane następującymi czynnikami:

- 1) behawioralnymi,
- 2) zdrowotnymi bądź śmierci psa,
- 3) rezygnacją klienta ze współpracy z psem;
- 4) zaplanowana emeryturą psa,
- 5) śmiercią klienta lub trwałą utratą zdrowia przez niego i niemożnością pracy z psem.

7.1. Wycofanie psa z programu szkolenia jak i podczas pracy z klientem

Kandydaci na PP i psy pracujące z wymienionych przyczyn mogą zostać wycofani na różnym etapie wyszkolenia i pracy.

1) Wycofanie psa z programu szkolenia:

- a) przyczyny behawioralne - wycofanie może nastąpić bezwarunkowo na podstawie oceny w teście dojrzałości w wieku 12 miesięcy (psy lękowe, agresywne, z nieodpowiednim temperamentem) lub warunkowo można zakwalifikować psa do programu, dając mu miesiąc lub dwa na poprawę oceny testu kwalifikującego go do dalszego etapu szkolenia.

Wycofać bezwzględnie należy psy po silnych urazach psychicznych lub po wypadkach, które wpłynęły na trwałe zmiany w psychice u młodych psów, które uniemożliwiają im przejście kwalifikacji do szkolenia specjalistycznego.

b) przyczyny zdrowotne lub nagła śmierć:

- ⇒ negatywny wynik badań przesiewowych (wykonywane w wieku 12 miesięcy);
- ⇒ jeżeli wygląd lub poruszanie się psa budzi wątpliwości, np. pies chodzi w sposób nieprawidłowy (prześwietlenia stawów wykonuje się już w wieku 6 miesięcy);
- ⇒ doznane kontuzje i urazy, ciężkie alergie i inne choroby, które mają wpływ na pracę;
- ⇒ nabyte kontuzje lub choroby, które mają wpływ na dobrostan podczas pracy zwierzęcia;
- ⇒ śmierć psa - nagła, przedwczesna śmierć - musi być bezwzględnie zgłaszana do jednostki szkolącej celem poznania przyczyny;

2) Wycofanie psa z pracy z klientem - może nastąpić z następujących powodów:

a) zdrowotnych - wycofanie psa ze względów zdrowotnych następuje po rozmowie klienta z przedstawicielami jednostki przekazującej.

b) charakterologicznych:

- ⇒ agresja w stosunku do ludzi, która nie zmniejsza się mimo, że klient sumiennie wykonuje zalecone przez szkoleniowca ćwiczenia, a szkoleniowiec przeprowadził z klientem zajęcia. Przy czym poziom agresji jest tak wysoki, że klient nie jest w stanie nad nim zapanować. Ilość potrzebnych zajęć jest ustalana indywidualnie z klientem.

- ⇒ agresja w stosunku do psów i innych zwierząt, nie zmniejsza się mimo, że klient sumiennie wykonuje zalecone przez trenera ćwiczenia, a trener przeprowadził z klientem i z psem lekcje mające na celu zniwelowanie problemu. Przy czym poziom agresji jest tak wysoki, że klient nie jest w stanie nad nim zapanować. Ilość potrzebnych zajęć jest ustalana indywidualnie z klientem.
  - ⇒ poziom lęku wobec ludzi/zwierząt/miejsc/przedmiotów/dźwięków, który uniemożliwia psu skupienie się i bezpieczne wykonywanie pracy. Lęk może się rozwinąć u psa np. z wiekiem lub na skutek jakiegoś wypadku/traumy
  - ⇒ rozpraszanie się w pracy, które zagraża bezpieczeństwu pary człowiek - pies. Może to być na przykład niezatrzymywanie się na schodach/przejściach dla pieszych, z powodów nadmiernego rozproszenia w pracy.
- c) śmierci psa - nagła, przedwczesna śmierć, wypadek lub choroba psa. Musi być bezwzględnie zgłaszana do jednostki szkolącej by rozpoznać przyczynę i odpowiedni wpis umieścić w rejestrze historii pracy psa (ważne w przyszłym doborze psów do szkolenia z danej linii, jeśli przyczyna choroby lub śmierci jest dziedziczna).
  - d) śmierci klienta lub utraty zdrowia, która całkowicie uniemożliwia mu pracę z psem co najmniej przez pół roku.
  - e) odebranie psa przez jednostkę szkolącą z przyczyn zawinionych przez klienta - odebranie pod wpływem informacji ze środowiska lub oceny szkoleniowca podczas wizyt kontrolnych lub niewywiązywania się z warunków umowy przekazania PP.
  - f) rezygnacji z dalszej współpracy z psem- klient ma prawo zrezygnować ze współpracy z psem na każdym etapie po przekazaniu. Przyczyny musi przedstawić jednostce szkolącej.

7.2. Emerytura psa przewodnika

Na podjęcie decyzji o emeryturze psa mają wpływ następujące czynniki:

- 1) wiek psa – zaleca się by pies przechodził na emeryturę w wieku 8 lat.
Dopuszcza się przedłużenie pracy psa, ale nie więcej niż do wieku 10 lat.
Skończony 10 rok powinien być definitywnym momentem zakończenia pracy przez psa!
- 2) niepokojące zachowania behawioralne ujawnione w późniejszym wieku psa - nadmierna narastająca lęklivość psa, zachowania agresywne, wypalenie. Na prośbę klienta lub po ocenie negatywnej jednostki szkolącej.
- 3) zdrowie psa- choroby lub kontuzje nabyte lub rozwinięte podczas współpracy z klientem - pies może być wycofany przez emerytowanie z powodów doznanej kontuzji i urazów oraz innych chorób, które mają wpływ na pracę. Powodem mogą być choroby ujawnione lub rozwinięte w czasie pracy, które mają wpływ na dobrostan.

7.3. Adopcja psa wycofanego z programu

Jednostki szkolące mają obowiązek znalezienia opiekunów lub rodziny adopcyjne dla psów wycofywanych z programu. W przypadku emerytowania, gdy klient nie ma możliwości zaopiekowania się psem, z którym współpracował, jednostka szkoląca musi przejąć inicjatywę w znalezieniu dobrego domu dla psów na emeryturze.

Sytuacje i przypadki przekazywania psa do adopcji:

- 1) gdy zostaje wycofany z programu szkolenia na przewodnika osoby niewidomej, na którymkolwiek jego etapie wyszkolenia,
- 2) gdy osoba niewidoma oddaje psa bądź traci możliwość pracy z nim i opieki nad nim,
- 3) gdy pies zostaje osobie niewidomej odebrany,
- 4) gdy pies przechodzi na emeryturę po zakończeniu pracy,

Każdorazowo kandydaci do adopcji wycofanego psa, podlegają procedurze adopcyjnej określonej w standardzie formalno-instytucjonalnym.

8. Załączniki

8.1. Załącznik nr 1 – Wzór testu szczenięcia młodsze

TEST SZCZENIĘTA MŁODSZE (do 12 tygodni)

Data:.....

Imię psa: ..... Identyfikator psa: .....

Data urodzenia:.....

Osoba testująca szczenię:

.....
.....

Pragnienie kontaktu, bierny człowiek

Szczeniak zostaje umieszczony około 1 metra od klęczącego na piętach lub siedzącej po turecku osoby testującej. Człowiek nie odzywa się do psa, ale nawiązuje z nim kontakt wzrokowy.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak podchodzi od razu wspina się, podgryza, szarpie za ubranie, ogon podniesiony.	A	
Szczeniak podchodzi jest spokojny, ogon obniżony, rozluźniony.	B	
Szczeniak nie podchodzi, nie nawiązuje kontaktu.	C	

Pragnienie kontaktu, aktywny człowiek

Jeżeli szczeniak nie podszedł do osoby testującej w czasie 30 sekund ta zaczyna go wołać*. Jeżeli podszedł pomocnik odnosi go na bok w odległość około 1 metra. Osoba testująca woła szczeniaka, klaszcze, zachęca do podejścia nie pochylając się w stronę szczeniaka.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak podchodzi od razu wspina się, podgryza, szarpie za ubranie, ogon podniesiony.	A	
Szczeniak podchodzi jest spokojny, ogon obniżony, rozluźniony.	B	
Szczeniak nie podchodzi, nie nawiązuje kontaktu lub odchodzi gdy osoba testująca zaczyna być aktywna.	C	

Podążanie

Osoba testująca wołając* szczeniaka zaczyna wolno od niego odchodzić.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak podąża z ogonem podniesionym do góry, szarpie za nogawki, podgryza człowieka.	A	
Szczeniak chętnie podąża.	B	
Szczeniak podąża z wahaniem lub nie podąża.	C	

Podporządkowanie się

Osoba testująca przewraca szczeniaka na grzbiet i przytrzymuje go łapkami do góry przez 30 sekund. W tym czasie patrzy szczeniakowi w oczy.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak wokalizuje, wrywa się, unika patrzenia w oczy, gryzie.	A	
Szczeniak na początku wrywa się, następnie jest spokojny, nawiązuje kontakt wzrokowy.	B	
Szczeniak zastyga, nie wrywa się, nie nawiązuje kontaktu wzrokowego.	C	

Wybaczanie

Tuż po poprzednim teście osoba testująca ustawia przed sobą szczeniaka tak, aby patrzył na nią pod kątem 45 stopni. Pochyla się nad psem i zaczyna głaskać psa powoli, jedną ręką od czubka głowy do końca ogona.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak podgryza rękę, twarz, skacze na człowieka, warczy, odbiega z podniesionym ogonem.	A	
Szczeniak tuli się, próbuje polizać twarz lub rękę, jest spokojny.	B	
Szczeniak odchodzi z podkulonym ogonem, przewraca się na grzbiet.	C	

Aport

Osoba testująca wyrzuca kulkę papieru, dostosowaną do wielkości szczeniaka, tak żeby pies to widział. Gdy szczeniak podbiegnie i chwyci kulkę osoba testująca cofa się i zachęca szczeniaka do przyniesienia. Test powtarzamy dwukrotnie.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak łapie kulkę i broni jej lub powraca do człowieka i skacze na niego, nie oddaje kulki, ucieka.	A	
Szczeniak łapie kulkę i powraca z nią lub bez niej do człowieka, nie jest przesadnie pobudzony, pozostaje przy człowieku i nawiązuje z nim kontakt.	B	
Szczeniak nie interesuje się kulką ani człowiekiem.	C	

Reakcja na dotyk

Testujący siedzi na podłodze i dotyka szczeniaka – głaszcząc go po grzbiecie, zagląda w uszy i zęby, przeciąga ręką po ogonie, dotyka łap, ogląda opuszki.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak wrywa się, skacze na człowieka, jest pobudzony, podgryza ręce.	A	
Szczeniak spokojnie znosi dotyk.	B	
Szczeniak okazuje dużą uległość, przewraca się na grzbiet, ucieka z podkulonym ogonem.	C	

Reakcja na zagrożenie

Osoba testująca obserwuje psa w czasie gdy pomocnik 2 metry od psa otwiera parasol a następnie kładzie go na podłodze.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak podbiega do parasola, podgryza go, oszczekuje.	A	
Szczeniak podchodzi do parasola, obwąchuje go.	B	
Szczeniak ucieka w przeciwnym kierunku lub zastyga.	C	

Reakcja na dźwięk

Osoba testująca obserwuje psa w tym czasie pomocnik robi hałas kilka metrów od psa (upuszcza pęk kluczy, potrząsa pustą puszką z monetami). Pomocnik nie nawiązuje kontaktu z psem i stara się stać nieruchomo.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak zbliża się do źródła dźwięku, poszczekuje, łapie klucze w pysk.	A	
Szczeniak ignoruje hałas, lokalizuje źródło dźwięku i spokojnie podchodzi lub pozostaje na miejscu.	B	
Szczeniak oddala się od źródła dźwięku lub przestraszony zastyga.	C	

Reakcja na pożywienie

Osoba testująca bierze do ręki karmę, którą je szczeniak i sprawdza czy pies za nią podąża i na ile chętnie i intensywnie pobiera ją z ręki.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak energicznie wygryza jedzenie, gryzie ręce, drapie łapami.	A	
Szczeniak chętnie, ale spokojnie wyjada jedzenie, chętnie za nim podąża.	B	
Szczeniak niechętnie je, nie podąża za jedzeniem.	C	

Obrona zasobów

Szczeniak dostaje mięsną kość, gryzak lub w misce atrakcyjna karmę. Testujący kładzie ręką na grzbiecie szczeniaka głaszcząc go, następnie zbliża rękę do jedzenia.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak sztywnieje, zaczyna jeść zdecydowanie szybciej, warczy, rzuca się na rękę.	A	
Szczeniak jest rozluźniony, nie ma problemu ani z dotykiem, ani z próbami zabrania jedzenia.	B	
Szczeniak wycofuje się, rezygnuje z jedzenia.	C	

Rozwiązywanie problemów i uczenie się

Szczeniak jest umieszczony za barierą w kształcie rogalika przez którą dobrze widzi (kratki) i przytrzymywany przez osobę testującą. Po drugiej stronie bariery osoba opiekując się szczeniakiem umieszcza w misce pokarm tak, żeby szczeniak widział. Odsuwa się od miski na odległość 1 metra i siada na podłodze. Osoba testująca puszcza szczeniaka. Jeżeli szczeniak przez 30 sekund nie znajdzie drogi opiekun pokazuje mu ją następnie test jest powtarzany.

Zachowanie szczeniaka	Punktacja	Zaznaczyć właściwe
Szczeniak usiłuje bardzo aktywnie przejść przez kratkę, szczeka, gryzie ją.	A	
Szczeniak obchodzi przeszkodę sam lub po pokazaniu mu rozwiązania.	B	
Szczeniak rezygnuje z prób przedostania się.	C	

Obserwacja szceniąt w grupie

Grupa szceniąt jest wypuszczana wspólnie na nieznaną teren, dobrze gdyby były na nim nieznanne szczeniakom, bezpieczne przedmioty.

Obserwujemy który samodzielnie zwiedza teren a który tylko podąża za rodzeństwem. Który bada przedmioty. Interakcje pomiędzy szczeniakami – które w sposób ciągły zaczepiają rodzeństwo a które wyraźnie unikają konfliktu.

.....
 .....

Obserwacja szceniąt w grupie – kontakt z człowiekiem

Do grupy szceniąt podchodzi nieznaną człowiek i siada na ziemi lub kuca.

Obserwujemy który szczeniak chętnie podchodzi do człowieka i jak się przy tym zachowuje – czy wspina się, podgryza, szarpie za ubranie, czy nawiązuje kontakt wzrokowy. Czy bardziej interesuje go interakcja z człowiekiem czy z rodzeństwem, czy środowisko.

.....
 .....

Ocena i opis przebiegu testu:

.....
 .....

Podpisy osób przeprowadzających test:

.....
 .....

*Nie używa imienia psa, ani zwrotów w stylu „chodź”, „masz”.

Interpretacja przeprowadzonego testu

Testy obejmują 12 prób, które oceniane są literami A,B,C i dwa zadania opisowe.

Preferowane są psy z największą liczbą ocen B.

Psy, które w teście uzyskały powyżej 3 ocen A lub C, nie są kwalifikowane do szkolenia.

Zadania opisowe mają na celu wyłapanie zachowań socjalnych wobec członków stada i zachowań względem człowieka w całym stadzie. Uwidocznione podczas obserwacji w całej grupie nadmierne zachowania agresywne, lękowe są podstawą do niezaliczenia testu. Szczenięta eksponujące cechy nadmierne dominacyjne wobec siebie, matki czy człowieka lub wykazujące agresję żywieniową względem członków stada lub matki czy człowieka, są niedopuszczane do szkolenia, bez względu na pozytywną ocenę poprzednich prób. Nadmierne lęki trzeba ocenić pod kątem uległości względem innych członków stada

i możliwej różnicy wielkości i rozwoju poszczególnych szczeniąt w stadzie.

Nadmierny lęk i separacja od grupy i względem człowieka, również jest podstawą do niezaliczenia testu.

8.2. Załącznik nr 2 – Wzór testu szczenięta starsze (młodzież)

TESTY STARSZE SZCZENIĘTA (3-12/14 miesięcy)

Data: .....

Imię psa: ..... Identyfikator psa: .....

Data urodzenia: .....

Osoba testująca szczenię:

.....

.....

I. PRÓBY, KTÓRYCH ZALICZENIE JEST BEZWZGLĘDNIE WYMAGANE

Reakcja na strzał

Pies jest luzem lub na luźnej smyczy/lince. Pomocnik strzela z pistoletu startowego około 30 metrów od psa.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies wyraźnie boi się strzału, trzęsie się, ucieka, oszczekuje itp.	
B	Pies jest spokojny, ignoruje strzał lub reaguje, ale wykazuje zainteresowanie nie strach.	

Choroba lokomocyjna

Osoba testująca wozi psa 10 minut samochodem.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies wykazuje objawy choroby lokomocyjnej	
B	Pies nie wykazuje objawów choroby lokomocyjnej	

Agresja pokarmowa

Jeżeli istnieje jakiekolwiek ryzyko, że pies może być agresywny zaczynamy test od użycia sztucznej ręki. Pies będący na smyczy dostaje w misce atrakcyjne jedzenie lub mięsną kość. Osoba testująca zbliża się do niego i odsuwa miskę od psa. Jeżeli pies jest spokojny, osoba testująca podchodzi i próbuje go zachęcić, żeby wymienić kość lub smakołyk na bardziej atrakcyjne jedzenie, które jest w ręku.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies warczy, sztywnieje, szczeka, usiłuje ugryźć.	
B	Pies wymienia jedzenie, a jeśli nie wymienia, to spokojnie znosi naszą ingerencję podczas próby.	

Pogoń za innymi zwierzętami

Osoba testująca zabiera psa w miejsce, gdzie znajdują się ptaki – park lub inne zwierzęta. Pies jest luzem lub na lince. Oceniane jest, jak pies zachowuje się w stosunku do innych zwierząt, które stoją lub chodzą i do ptaków podrywających się (zwierząt w ruchu).

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies oszczekuje ptaki, wrywa się do nich, traci kontakt z opiekunem, nie daje się odwołać.	
B	Pies spokojnie obserwuje lub ignoruje zarówno spacerujące jak i podrywające się ptaki lub o zachęcie osoby testującej nawiązuje z nią kontakt i przestaje się interesować ptakami.	

Zachowanie psa wobec obcych osób

Pies stoi koło przewodnika na luźnej smyczy. Osoba testująca podchodzi do niego na wprost, szybkim krokiem, patrząc prowokująco w oczy. Jeżeli pies zachowuje się spokojnie zaczyna go głaskać, zagląda do uszu, podnosi łapy. Po chwili odsuwa się na około 1 metr i zachęca psa, żeby podszedł.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies wykazuje zachowania agresywne, lękowe lub jest zbyt pobudzony (np. przy dotyku mocno podgryza), dyszy mocno.	
B	Pies jest spokojny, może być uległy lub obojętny, ale nie wykazuje cech agresji czy lęku.	

Znaczenie terenu (testowane tylko samce)

W czasie całego testu jest oceniana tendencje psa do znaczenia terenu i zachowań samczych.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies z dużą częstotliwością znaczy teren, wykazuje dużo samczych zachowań. Reaguje samczo na zapachy suk. Wzbudza się przy kontakcie z suką, próbuje skakać i kopulować.	
B	Pies znaczy teren w granicach normy, nie wykazuje przesadzonych samczych zachowań.	

II. PRÓBY KONTYNUACYJNE W PRZYPADKU NIEZALICZENIA JEST BRANY POD UWAGĘ CAŁOKSZTAŁTZACHOWANIA PSA W TRAKCIE PRÓBY

Zachowanie w mieście

Osoba testująca spaceruje z psem obserwując jak reaguje na zmiany podłoża, różne rodzaje schodów, wąskie przejścia, przejścia przez tłum ludzi.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies jest pobudzony, dyszy, szczeka, skacze na osoby w tłumie, boi się nowych powierzchni, hałasu przejeżdżających pojazdów itp.	
B	Pies jest spokojny lub wesoło reaguje, chętnie współpracuje z osobą testującą, nie boi się nowych rzeczy.	

Zachowanie w stosunku do obcego psa

Pomocnik przeprowadza obcego psa tak, żeby znajdował się około 1,5 – 2 metry od psa testowanego od strony psa (psów nie rozdziela obecność między nimi człowieka).

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies wykazuje zachowania agresywne lub jest nadmiernie pobudzony.	
B	Pies spokojnie obserwuje obcego psa, nawet jeśli do niego podejdziesz to jest spokojny, komunikuje się i pozwala się odwołać.	

Reakcja na nietypowe sytuacje

Pies stoi lub powoli idzie obok opiekuna/osoby testującej. W odległości około 2 metrów przechodzi pomocnik, który przechodząc obok psa zachowuje się nietypowo (upuszcza coś głośnego, przewraca się, zaczyna krzyczeć i biec).

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies wykazuje zachowania agresywne lub nadmiernie lękowe.	
B	Pies spokojnie obserwuje pomocnika, jeżeli w pierwszym momencie się wycofał, to szybko dochodzi do siebie.	

Współpraca i motywacja

Osoba testująca uczy psa prostego, nowego zachowania (siadanie, kóleczo lub inna prosta czynność), nagradzając smakołykami.

	Zachowanie psa	TAK
A	Pies nie współpracuje, mimo powtórek nie oferuje zachowania, jest skupiony tylko na zdobyciu pokarmu.	
B	Pies jest skupiony na współpracy, uczy się chętnie, jest skupiony na zadaniu.	

Opis oceny temperamentu, zachowań społecznych i wyuczonych:

.....

.....

.....

Ocena i opis przebiegu testu:

.....
.....
.....

Podpisy osób przeprowadzających test:

.....
.....

Interpretacja testu

Pierwsza część testu składająca się z 6 prób .

Warunkiem pozytywnego zaliczenia testu są odpowiedzi na TAK w kolumnie B. Tylko takie oceny warunkują zaliczenie części pierwszej. Jakakolwiek zachowanie na TAK z kolumny A bezwarunkowo nie zalicza testu.

Po pozytywnie zaliczonej części I następuje II część testu składa się z 4 prób i pisemnej oceny temperamentu, zachowań wyuczonych i społecznych. Wrażliwość/odporność psychiczna oceniane są w trakcie trwania całego testu. Osoba testująca uważnie obserwuje testowanego psa pod kątem komfortu/dyskomfortu, sygnałów uspokajających, zachowań submisywnych.

Zaliczenie tej części testu jest poprzez uznanie, że dany osobnik prezentuje temperament, zachowania socjalne i społeczne które predysponują go do roli PP.

8.3. Załącznik nr 3 – Test osobowości szczenięcia

TEST OSOBOWOŚCI SZCZENIĘCIA

(na podstawie testów opracowanych przez Pfaffenbergera, Volhardów oraz Stowarzyszenie Psów dla Niestyszających)

Test 1 – Pragnienie kontaktu (zbliżanie się)

Test ma na celu ocenę chęci zbliżenia się do nieznannej osoby.

Osoba nieznana szczeniakowi klęka na podłodze, przysiadając na piętach. Pomocnik wnosi szczenię do pokoju i stawia w odległości ok. 1 metra przed klęczącym. Kiedy pies znajdzie się na podłodze, osoba testująca woła go. Zawołanie nie powinno zawierać imienia psa, ani też słowa chodź. Należy melodyjnie powtarzać: piesku, piesku, klaszcząc lekko w dłonie.

zachowanie szczeniaka	punktacja	ogon wysoko podniesiony	ogon opuszczony
jeśli podbiegnie ochotczo, lecz potem skoczy do testującego, zacznie go szczypać lub podgryzać, albo w ogóle nie podejdzie	1	D	U
jeśli będzie się ościagał	2	D	U
pies podchodzi od razu	3	D	U

Test 2 – Pragnienie kontaktu (podążanie za człowiekiem)

Test ma na celu ocenę uwagi psa i gotowości podążania lub pozostania z człowiekiem. Testujący powoli podchodzi do szczeniaka. Powtarzając zachęcająco piesku (bez wymawiania imienia), klepiąc się po nodze zaczyna się oddalać.

zachowanie szczeniaka	punktacja	ogon wysoko podniesiony	ogon opuszczony
w ogóle się nie ruszył lub gdy pójdzie od razu, lecz podejdzie do osoby testującej i zacznie gryźć jej stopy	1	D	U
uczyni to z wahaniem	2	D	U
ochotczo podąża	3	D	U

Test 3 – Chęć dominacji (podporządkowanie się)

Test 3 służy do oceny dominacji lub uległości, która określa gotowość do zaakceptowania przywództwa człowieka w sytuacjach o mniejszym zakresie dobrowolności niż w teście 2.

Na początku testujący klęka na podłodze, łagodnym ruchem przewraca pieska na grzbiet.

Pies powinien leżeć na grzbiecie z łapkami w górze, a nie na boku. Teraz pomocnik włącza stoper. Testujący przytrzymuje psa w pozycji leżącej na grzbiecie, patrząc mu prosto w oczy.

Jeżeli piesek odwraca wzrok nie należy wymuszać kontaktu wzrokowego. Wyraz oczu osoby testującej powinien być łagodny, a nie ostry, powinna też zachować milczenie do końca doświadczenia. Kiedy pomocnik stwierdzi, że minęło 30 sekund, należy natychmiast skończyć test i uwolnić zwierzę.

zachowanie szczeniaka	punktacja	ciągły opór	brak oporu
jeśli nie próbuje się uwolnić, ale unika spojrzenia w oczy lub jeśli przez 30 sekund próbuje się uwolnić, wrywa się energicznie, albo gdy próbuje gryźć i warczy	1	D	U
jeśli nie walczy ale pozwala na kontakt wzrokowy	2	D	U
jeśli w pierwszym momencie próbuje się uwolnić, ale zaraz potem podda się	3	D	U

Test 4 – Chęć dominacji (wybaczenie)

Test określa zakres wybaczenia, kolejnej cechy osobowości istotnej w treningu posłuszeństwa i do celów użytkowych. Testujący klęka i stawia przed sobą szczeniaka tak, aby pies patrzył na niego pod kątem 45 stopni. Teraz należy psa łagodnie i powoli głaskać jedną ręką. Zaczynamy od czubka głowy w kierunku ogona. Jednocześnie osoba testująca powinna spokojnie mówić do pieska, pochylając się nad nim w taki sposób, aby zwierzę mogło polizać jej twarz, jeśli będzie miało na to ochotę.

zachowanie szczeniaka	punktacja	skacze, opiera się łapkami, szczypie lub warczy	przewraca się na grzbiet lub odsuwa
warczy, szczypie lub gryzie, albo też odsuwa się lub ucieka od człowieka	1	D	U
przewraca się i liże rękę lub skacze i opiera się łapkami na testującym	2	D	U
tuli się do człowieka i próbuje mu polizać twarz lub rękę	3	D	U

Test 5 – Chęć dominacji (utrata kontroli)

Ten test na chęć dominacji ma na celu określenie reakcji psa na utratę kontroli.

Zwierzę musi znaleźć się w pozycji, w której traci wszelką kontrolę. Podczas tego testu należy pieska podnieść. Testujący pochyla się nad psem odwróconym w przeciwnym kierunku i tworząc ze splecionych palców rodzaj kołyski unosi zwierzę na tyle wysoko, aby jego łapy nie dotykały podłogi. Pomocnik zaczyna mierzyć czas. Po upływie 30 sekund należy psa postawić na podłodze.

zachowanie szczeniaka	punktacja	rozpaczliwie się wyrywał	skamlenie lub ucieczka po postawieniu
jeśli mocno skamlał i wyrywał się energicznie, a zwłaszcza jeśli warczał i próbował gryźć.	1	D	U
jeśli nie warczy, lecz skomla, warczy lub ucieka po postawieniu na ziemi	2	D	U
pies jest cały czas spokojny lub jeśli z początku stara się uwolnić, lecz potem godzi się ze swoim losem	3	D	U

Test 6 i 7 – Gotowość do współpracy (aportowanie, próba 1 i 2)

Test polega na aportowaniu oraz ma ocenić gotowość psa do współpracy z ludźmi. Niektórzy instruktorzy twierdzą, że aportowanie to najlepszy sprawdzian dla psów przewodników. Test 7 jest powtórzeniem poprzedniego.

Testujący klęczy, szczenię zaś należy umieścić tyłem do niego tuż obok kolan. Trzeba teraz zawiesić przed psem zmiętą kulkę papieru (nieco mniejsza niż kulka tenisowa). Testujący zachęca pieska do zabawy, pytając wesoło: „Chcesz? Potrafisz to złapać?”. Chodzi o to, aby zainteresować go tym przedmiotem. Kiedy okaże zainteresowanie, testujący potrząsa kulką w odległości metra od jego mordki. Gdy zwierzę ruszy w kierunku kulki, testujący cofa się o ok. pół metra. Kiedy pies złapie kulkę, należy go zachęcić do oddania jej. Jeśli wróci z kulką, należy go pochwalić. Jeśli nie wróci – należy, odwracając jego uwagę, zabrać kulkę (lub przywołać, jeśli z nią uciekł). Niezależnie od reakcji psa, testujący powinien od razu powtórzyć doświadczenie w dokładnie taki sam sposób (jest to test nr 7).

zachowanie szczeniaka	punktacja	złapie kulę i ucieknie z nią	nie zdoła chwycić kulki
jeśli złapie kulę i ucieknie z nią, lub jeśli nie zdoła chwycić kuli	1	D	U
jeśli złapie kulę, pilnuje jej i nie powraca do człowieka lub gdy najpierw goni kulę, a później przestaje się nią interesować	2	D	U
jeśli schwyci kulę, a następnie powróci z nią	3	D	U

lub bez niej do testującego			
-----------------------------	--	--	--

Test nr 8 – Wrażliwość na dotyk

Ten sprawdzian ma na celu określenie wrażliwości na dotyk.

Testujący chwytą między palec wskazujący a kciuk koniuszek ucha psa i tak samo jak podczas próby, ściska coraz mocniej, licząc do dwunastu. Gdy piesek da poznać, że odczuwa ból, np. odwracając łeb, wyrывая się, czy usiłując ukąsić, należy zwolnić uchwyt, pochwalić i pogłaskać zwierzę.

zachowanie szczeniaka	punktacja		
pies odczuje ból po jednym lub po drugim odliczaniu	1		U
jeśli w przedziale trzech do czterech odliczeń	2		U
jeśli reakcja pojawi się w przedziale od pięciu do ośmiu odliczeń	3	D 9-12 odliczeń	U

Test 9 – Reakcja na dźwięk

Pies nadmiernie reagujący na głosy łatwo ulega rozkojarzeniu i dekoncentracji.

Testujący usadza pieska w miejscu odległym od spodziewanego źródła dźwięku i do końca sprawdzianu nie dotyka go. Asystent winien znajdować się poza zasięgiem wzroku psa, trzymając w ręku puszkę po piwie lub innym napoju z kilkoma monetami w środku. Asystent potrząsa puszką trzy razy, czyniąc donośny hałas, a następnie zastyga nieruchomo, unikając nawiązania z psem kontaktu wzrokowego.

zachowanie szczeniaka	punktacja		
zignoruje hałas/ruszy szcękając wprost do źródła dźwięku/skuli się lub zacznie cofać	1	D ignoruje	U Cofa się
pies zlokalizuje źródło dźwięku, lecz pozostaje w miejscu szcękając	2	D	
pies wykaże zainteresowanie i ruszy w kierunku źródła dźwięku lub też nasłuchuje i odwraca z ciekawością łepki w stronę skąd słyszał hałas, nawet jeśli w pierwszej chwili robił wrażenie zaskoczonego	3	D	

Test 10 – Reakcja na nowy bodziec

Jest to sprawdzian reakcji na nowe bodźce, na dziwne, lecz nie budzące zagrożenia obiekty.

Asystent stoi na uboczu, trzymając sznurek, na którego drugim końcu przyczepiony jest ręczniczek lub ściereczka. Pociąga ten przedmiot do siebie w ten sposób, aby przesuwiał się

w bok przed pieskiem, ale nie w jego kierunku. Należy szarpnąć za sznurek pięć lub sześć razy, po czym zatrzymać się.

zachowanie szczeniaka	punktacja		
atakuję, warczy, gryzie lub w inny sposób stara się odstraszyć przedmiot/ bojaźliwie cofa się lub stara ugryźć	1	D warczy	U Wycofuje się
piesek zaszczeka	2	D Ogon do góry	U Ogon podwinięty
pies widząc poruszający się ręcznik zdradza zainteresowanie, podchodzi do niego, stara się poznać dziwny obiekt/ nie zwraca uwagi	3	D	U Nie zwraca uwagi

Test 11 – Reakcja na pożywienie

Jest to sprawdzian reakcji na pożywienie. O wiele trudniej przebiega szkolenie psa, który nie jest zainteresowany zachętą.

Testujący daje do powąchania psu niewielki kawałek aromatycznego jedzenia, np. kiełbasy, silnie pachnącego sera, w taki sposób, aby zwierzę nie wyrwało go z ręki. Po chwili wypuszcza przysmak, pozwalając psu go zjeść. Następnie, bacząc, aby pies widział dokładnie całą operację, trzeba umieścić jedzenie w częściowo zwiniętej dłoni i podsunąć ją zwierzęciu. Jeśli pies węszy lub próbuje wydostać smakołyk, należy mu dać do zjedzenia. Na koniec testujący pokazuje psu inny przysmak i trzymając go między palcami, w widoczny sposób podsuwa rękę w kierunku psa, po czym wykonuje w miejscu powoli pełny obrót, cały czas łagodnie machając dłonią z przysmakiem przed psim nosem, nie zachęcając jednak słownie.

zachowanie szczeniaka	punktacja	warczy , szczeka	
jeśli nie wykazuje zainteresowania jedzeniem	1	D	U
przejawia zainteresowanie jedzeniem, ale albo nie stara się go wyciągnąć z rekin podczas drugiej fazy sprawdzianu, albo nie podąża za człowiekiem w ostatniej fazie	2	D	U
węszy i próbuje wydobyć jedzenie z dłoni w drugiej fazie sprawdzianu oraz podąża za człowiekiem	3	D	U

Test 12 – Zrównoważenie (reakcja na zagrożenie)

Ten test ma na celu ocenę reakcji na nowe bodźce. W tym wypadku nowy bodziec pojawia się nagle, jest duży i może stanowić dla zwierzęcia zagrożenie. Za pomocą tego testu możemy określić pewność siebie psa i jego sposób reagowania.

Podczas przeprowadzania testu nr 11 asystent powinien znajdować się w odległości ok. dwóch metrów od osoby testującej i psa, stać bez ruchu, zachowywać się spokojnie i nie wydawać żadnego dźwięku. W ręku ma zamknięty parasol (najlepiej automatyczny). Po skończeniu testu nr 11 osoba testująca uspokaja psa, przemawiając do niego łagodnie, po czym obraca się tak, aby pies znalazł się między testującym a asystentem. Ten ostatni powinien obserwować zwierzę. Jeśli spogląda ono przed siebie lub w kierunku asystenta (tzn. nie patrzy na testującego w nadziei otrzymania jedzenia), należy szybkim ruchem otworzyć parasol i postawić go na podłodze. Po wykonaniu tej czynności asystent powinien stać bez ruchu, nie nawiązując kontaktu wzrokowego z psem.

zachowanie szczeniaka	punktacja	szczeka	ucieka
jeśli w ogóle nie zareaguje/próbuje uciec, ukryć się i nie daje się słownie nakłonić do podejścia do parasola	1	D	U
Pozostaje na miejscu i będzie szczekał / spróbuje uciec lub skryć się , ale po słownej zachęcie zbliży się do parasola	2	D	U
Pies zareaguje, ale po chwili odzyska panowanie nad sobą i pójdzie obejrzeć parasol	3	D	U

Interpretacja Testu (wg. Stanleya Corena)

Test należy przeprowadzać według wzorca i podczas jednej sesji, która powinna zająć ok. 20 minut.

Testy powinny odbywać się, gdy szczeniak jest aktywny, przed posiłkiem. Należy unikać wszystkiego, co mogłoby stresować szczeniaka.

Testy należy przeprowadzać we właściwej kolejności, podczas jednej sesji.

Punktacja testu kwalifikującego odzwierciedla prawdopodobieństwo, z jakim pies gotów będzie współpracować z ludźmi i podporządkować się ich poleceniom.

Osoba przeprowadzająca test powinna być zupełnie obca, ludzie, których pies zna, winni znajdować się najlepiej poza zasięgiem wzroku lub jedynie w charakterze pomocników.

Otoczenie powinno być nowe i nie rozpraszać uwagi zwierzęcia (może to być w pomieszczeniu mało psu znanym).

Punkty od 34 do 36:

Psy uzyskujące oceny w tym przedziale, najlepiej nadają się do treningu posłuszeństwa. Jeżeli przewaga D nad U – pies pełen energii, żywiołowy, akceptujący przywództwo człowieka, łatwo przystosowujący się do nowej sytuacji. Zrównoważony, do nadzwyczajnych okoliczności będzie podchodzić z ufnością i zdrowym rozsądkiem.

Jeżeli ma same D – wymaga konsekwentnego treningu posłuszeństwa. Jeżeli więcej U – idealny pies do układania w posłuszeństwie i w celach użytkowych.

Punkty od 29 do 33:

Psy łatwo uczą się posłuszeństwa, są dobrymi psami użytkowymi.

Jeżeli ma więcej D – pies odznacza się pewnością siebie i ma skłonność do dominacji. Wymaga stanowczego traktowania, aby nie przejmował inicjatywy i nie zaczął lekceważyć instruktora.

Jeżeli przeważają U – jest mniej pewny siebie. Trzeba go traktować podczas szkolenia łagodniej, chwalić i nagradzać.

Punkty od 19 do 28:

Nadaje się do szkolenia na psa przewodnika

Wymaga doświadczonego trenera i tzw. twardej ręki. Jeżeli przeważa D – może zachowywać się agresywnie. Największym problemem jego osobowości jest poczucie niezależności, dążenie do kontrolowania otoczenia i ignorowania poleceń właściciela oraz lekceważenia upomnień. Jeżeli przeważa U – nieco łatwiej przystosowuje się do otoczenia, przejawia krańcową uległość. Z trudem przyzwyczajają się do zmian. Poza znanym otoczeniem może zachowywać się w sposób nieprzewidywalny. Łatwo go przestraszyć, a oswojenie z nowym otoczeniem i ludźmi wymaga sporo czasu.

Punkty od 12 do 18:

Zdecydowanie nie nadaje się do szkolenia użytkowego.

8.4. Załącznik nr 4 – Wzór raportu miesięcznego z pobytu psa u rodziny zastępczej

RAPORTY MIESIĘCZNY KANDYDATA Z POBYTU U RODZIN ZASTĘPCZYCH

Imię szczenięcia: .....

Nr identyfikacyjny:.....

Wiek: .....

Dane osoby wychowującej szczenię:

.....

Data wizyty:..... Nr kolejny wizyty:.....

Zdrowie i ogólna kondycja szczenięcia:

(proszę uwzględnić wszystkie problemy zdrowotne szczenięcia, które wystąpiły w okresie między wizytami)

.....
.....
.....
.....

Odrobaczenie:.....

Szczepienie: .....

Sterylizacja/kastracja:.....

Ilość i rodzaj jedzenia:.....

Czystość wewnątrz/nawyk załatwiania się/załatwianie się na komendę:

.....
.....
.....

Komentarz i obserwacja instruktora do wychowania szczenięcia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Komentarz i obserwacja opiekuna szczenięcia:

.....
.....
.....

Instrukcje i zalecenia dla opiekuna szczenięcia:

.....
.....
.....

Data następnej wizyty:.....

Wydane/wzięte pomoce wychowawcze i inne akcesoria:

.....
.....

Data:

Imię i nazwisko instruktora.....

8.5. Załącznik nr 5 – Wzór testu rokowań psa w wieku 6 miesięcy

TEST W WIEKU 6- CIU MIESIĘCY

Data: .....

Pies: ..... Nr chipa: .....

Data urodzenia: .....

Dane instruktorów, testujących szczenię:

.....

.....

Podczas testu zostały sprawdzone przedstawione w tabeli reakcje na bodźce z otoczenia:

Bodziec z otoczenia	Reakcja zadowalająca	Wymaga poprawienia
Dźwięki miasta		
Schody ażurowe		
Schody normalne		
Winda		
Wnętrze sklepu		
Dzieci		
Zgiełk ruchu ulicznego		
Obiekty na kółkach (wózki inwalidzkie, wózki w sklepie itp.)		
Zmiana nawierzchni, reakcja na różne podłoża		
Wysokości (mosty, wiadukty, przejścia nad ulicą)		
Kratki ściekowe i inne metalowe kraty i przedmioty		
Schody ruchome		
Tramwaj (zapoznanie z pojazdem stojącym)		
Tramwaj (podróżowanie)		
Autobus (zapoznanie z pojazdem stojącym)		

Autobus (podróżowanie)		
Dworzec Kolejowy- reakcja na dźwięki i na ludzi		
Pociąg (zapoznanie ze stojącym wagonem)		
Pociąg (wsiadanie i wysiadanie)		
Zabawy z innymi psami – wybieg umiejętności socjalne		
Duże zwierzęta (konie, krowy)		
Nietypowo zachowujący się ludzie		
Nietypowe przedmioty (np. rzeźby)		
Obojętność na przypadkowo spotkane psy		
Obojętność na koty		
Obojętność na jedzenie		
Obojętność na zapachy		
Niespodziewane, głośne dźwięki		

Posłuszeństwo podstawowe	Reakcja zadowalającą	Wymaga poprawienia
Reakcje na komendy		
Chodzenie na luźnej smyczy		

Zachowanie:	Reakcja zadowalającą	Wymaga poprawienia
Skupienie na człowieku		
Zachowanie w miejscu publicznym/sklepie/restauracji		
Zachowanie w pojeździe, na przystanku		
Witanie ludzi		
Witanie psów		
Temperament		

Opis przebiegu testu:

.....
.....
.....

Ocena i rokowania:

.....
.....
.....

Podpisy instruktorów przeprowadzających test:

.....
.....

8.6. Załącznik nr 6 – Wzór testu dojrzałości psa w wieku 12 miesięcy

TEST DOJRZAŁOŚCI W WIEKU 12 MIESIĘCY

Data: .....

Pies: ..... Nr chipa: .....

Data urodzenia: .....

Dane instruktorów, testujących szczenię:

.....

.....

Podczas testu zostały sprawdzone przedstawione w tabeli reakcje na bodźce z otoczenia:

Bodziec z otoczenia	Reakcja zadowalającą	Wymaga poprawienia
Dźwięki miasta		
Schody ażurowe		
Schody normalne		
Winda		
Wnętrze sklepu		
Dzieci		
Zgiełk ruchu ulicznego		
Obiekty na kółkach (wózki inwalidzkie, wózki w sklepie itp.)		
Zmiana nawierzchni, reakcja na różne podłoża		
Wysokości (mosty, wiadukty, przejścia nad ulicą)		
Kratki ściekowe i inne metalowe kraty i przedmioty		
Schody ruchome		
Tramwaj (zapoznanie z pojazdem stojącym)		
Tramwaj (podróżowanie)		
Autobus (zapoznanie z pojazdem stojącym)		
Autobus (podróżowanie)		
Dworzec Kolejowy- reakcja na dźwięki i na ludzi		

Pociąg (zapoznanie ze stojącym wagonem)		
Pociąg (wsiadanie i wysiadanie)		
Zabawy z innymi psami – wybieg umiejętności socjalne		
Duże zwierzęta (konie, krowy)		
Nietypowo zachowujący się ludzie		
Nietypowe przedmioty (np. rzeźby)		
Obojętność na przypadkowo spotkane psy		
Obojętność na koty		
Obojętność na jedzenie		
Obojętność na zapachy		
Niespodziewane, głośne dźwięki		

Posłuszeństwo podstawowe	Reakcja zadowalającą	Wymaga poprawienia
Reakcje na komendy		
Chodzenie na luźnej smyczy		
Wykonywanie podstawowych komend		

Zachowanie:	Reakcja zadowalającą	Wymaga poprawienia
Temperament		
Skupienie na człowieku		
Reakcja na strzał		
Zachowanie w miejscu publicznym/sklepie/restauracji		
Zachowanie w pojeździe, na przystanku		
Witanie ludzi		
Witanie psów		
Reakcje lękowe		

Opis przebiegu testu:

.....
.....
.....

Ocena dojrzałości psa:

.....
.....
.....

Podpisy instruktorów przeprowadzających test

.....
.....

8.7. Załącznik nr 7 –Wzór miesięcznego raportu z postępów psa w szkoleniu

MIESIĘCZNY RAPORT Z POSTĘPÓW SZKOLENIA

Imię psa: .....

Nr miesiąca szkolenia: .....

Zaplanowana praca z psem:

.....
.....
.....

Komentarz:

.....
.....
.....

Zaplanowane ćwiczenia podstawowego posłuszeństwa:

.....
.....
.....

Komentarz:

.....
.....
.....

Problemy:

.....
.....
.....

Postępowanie zmierzające do zlikwidowania problemów:

.....
.....
.....

Cele następnego miesiąca:

.....
.....
.....

Informacje o stanie zdrowia psa:

.....
.....
.....

Imię i nazwisko szkoleniowca .....

Data i podpis szkoleniowca: .....

8.8. Załącznik nr 8 – Wzór karty egzaminacyjnej psa

KARTA EGZAMINACYJNA

WYNIKI EGZAMINU PSA PRZEWODNIKA PRZEPROWADZONEGO PO SPECJALISTYCZNYM SZKOLENIU

NR KARTY:..... DATA EGZAMINU.....

Imię psa: .....

Identyfikator psa.....

Rasa: .....

Data urodzenia: .....

Miejsce przeprowadzania egzaminu: .....

ETAP I

LP.	ĆWICZENIE	MAKSYMALNA ILOŚĆ PUNKTÓW	UZYSKANE PUNKTY
1	RUSZANIE	5	
2	SKRĘT W PRAWO	10	
3	SKRĘT W LEWO	10	
4	REAKCJA NA BODŹCE DZWIĘKOWE	10	
5	REAKCJA NA ZAPACHY	10	
6	ZAWRACANIE	5	
7	PRAWIDŁOWE TEMPO MARSZU I UTRZYMANIE KIERUNKU	20	
8	ZAZNACZANIE KRAWĘŻNIKA	20	
9	PROWADZENIE PRZEZ PRZEJŚCIA	20	
10	OMIJANIE PRZESZKÓD Z PRAWEJ	20	
11	OMIJANIE PRZESZKÓD Z LEWEJ	20	
12	PRZESZKODA RUCHOMA	20	

13	OZNACZANIE PRZESZKÓD WYSOKICH I POWIERZCHNIOWYCH	20	
14	POKAZANIE CHODNIKA	5	
15	ZNAJDOWANIE I PRZECHODZENIE PRZEZ DRZWI	10	
16	ZNAJDOWANIE I CHODZENIE PO SCHODACH	20	
17	WEJŚCIE I WYJŚCIE ZE ŚRODKÓW KOMUNIKACJI	10	
18	POKAZYWANIE PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH W TERENIE NIEZNANYM	10	
19	OPANOWANIE TRASY	5	
20	ZAZNACZANIE ŁAWKI (MIEJSCA SIEDZĄCEGO)	5	
21	OGÓLNE WRAŻENIE	20	

WYNIKI EGZAMINU:

Maksymalna ilość punktów = 275 pkt

Minimalna ilość punktów = 220 pkt

Uzyskane punkty = ... – (przy stracie 56 punktów lub więcej pies nie zdaje egzaminu)

Nazwisko szkoleniowca:.....

Podpis szkoleniowca:.....

Nazwisko egzaminującego: .....

Podpis egzaminującego: .....

ETAP II

LP.	ĆWICZENIE	MAKSYMALNA ILOŚĆ PUNKTÓW	UZYSKANE PUNKTY
1	PRZYWOŁANIE DO NOGI	10	
2	KOMENDA SIAD	5	
3	KOMENDA WARUJ	5	
4	KOMENDA STÓJ	5	
5	POZOSTAWIENIE PSA NA MIEJSCU I PRZYWOŁANIE DO NOGI	10	
6	ZOSTAWANIE	5	
7	APORT	5	

WYNIKI EGZAMINU:

Maksymalna ilość punktów = 45 pkt

Minimalna ilość punktów = 35 pkt

Uzyskane punkty = ... – (przy stracie 16 punktów lub więcej pies nie zdaje egzaminu)

Nazwisko szkoleniowca:.....

Podpis szkoleniowca:.....

Nazwisko egzaminującego: .....

Podpis egzaminującego: .....

DECYZJA KOMISJI EGZAMINACYJNEJ

Po przeprowadzonym w dniu ..... egzaminie, komisja egzaminacyjna uznaje, że
pies ..... urodzony w dniu ..... zaliczył egzamin
z wynikiem pozytywnym/ negatywnym (niepotrzebne skreślić).

Karty egzaminacyjne stanowią załącznik do niniejszej decyzji.

Nazwiska i podpisy członków komisji egzaminacyjnej:

1. ....

2. ....

3. ....

UWAGI:

.....
.....
.....

8.9. Załącznik nr 9 – Program szkolenia psa w rodzinie zastępczej

PROGRAM SZKOLENIA PSA W RODZINIE ZASTĘPCZEJ

Program szkolenia kandydatów na psy przewodniki podczas pobytu u rodzin zastępczych obejmuje wsparcie nad wychowaniem i opieką szczeniaka/młodego psa, w okresie szkolenia podstawowego.

Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa.

Przyjęto program szkoleniowy, który będzie trwał ok 10 miesięcy, w zależności od wieku psa, w jakim został zakwalifikowany do programu. Okres szkolenia może zostać wydłużony, jeżeli jest to konieczne do uzyskania dojrzałości emocjonalnej (psychosomatycznej) przez psa lub potrzeby doszkolenia umiejętności, które pies opanował w niezadawalającym stopniu (posłuszeństwo podstawowe, zapoznanie z miastem).

Program zakłada cykl spotkań grupowych z zajęciami praktycznymi, oraz indywidualne spotkania ze szkoleniowcem.

Efekty podlegają weryfikacji w celu oceny postępów. Przeprowadza je instruktor. Ocena postępów odbywa się etapowo po pełnym zakończonym miesiącu wg programu szkolenia. Potwierdza je raport miesięczny z pobytu u rodzin zastępczych. Raport miesięczny, zawiera ocenę nabytych umiejętności i ocenę rozwoju. RZ dostają indywidualne zalecenia na następny miesiąc, dostosowane do rozwoju i możliwości konkretnego psa.

Cel główny:

- ⇒ pies przygotowany do szkolenia specjalistycznego;

Cele szkolenia :

- ⇒ ukształtować dobre nawyków czystości;
- ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt;
- ⇒ nauczyć, wzmacniać i utrzymywać pożądane zachowania;
- ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa;
- ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami;
- ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane;
- ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych.

Odbiorcy szkolenia:

- ⇒ kandydat na psa przewodnika.

Psy, które ukończą pobyt u rodzin zastępczych będą:

- ⇒ zdolne do rozpoczęcia szkolenia specjalistycznego;

- ⇒ posiadały w pełni ukształtowane dobre nawyki czystości;
- ⇒ znały zasady funkcjonowania w rodzinie, w domu i w środowisku miejskim;
- ⇒ posiadały wyuczone nawyki prawidłowych zachowań wobec ludzi i zwierząt;
- ⇒ posiadały opanowane w stopniu podstawowym komendy z posłuszeństwa.

Szkolenie odbywa się:

- ⇒ na spotkaniach indywidualnych – średnio dwa razy w miesiącu przez 10 miesięcy;
- ⇒ na spotkaniach grupowych – raz w miesiącu przez 10 miesięcy.

I. PLAN ZAJĘĆ GRUPOWYCH

Założenia organizacyjne szkolenia:

- 1) poszczególne obszary zajęć są podzielone na miesięczne cykle szkoleniowe;
- 2) pełne szkolenie obejmujące 10 cykli/ miesięcy;
- 3) spotkania grupowe ze szkoleniowcami – 1 raz w miesiącu;
- 4) czas trwania jednego cyklu spotkań grupowych z psami – 1 do 2 jednostek dydaktycznych.

Obszary zajęć z psami zakwalifikowanymi do programu, na poszczególne miesiące określające tematykę i rodzaje ćwiczeń zawarte w programie są zgodne ze standardem.

Psy ze swoimi opiekunami mogą dołączyć do grupy w różnym wieku i na różnym etapie wyszkolenia. Pies uczy się zachowań właściwych w grupie i pracy w rozproszeniach w grupie. W przypadku, gdy do programu dołączają psy starsze niż 3 miesiące, lub gdy pies zmienił rodzinę zastępczą, materiał z zajęć musi być uzupełniony na zajęciach indywidualnych, które wedle potrzeby indywidualnej psa, musi zapewnić

i zorganizować jednostka szkoląca. Przy realizacji wszystkich ćwiczeń tempo pracy należy dostosować do predyspozycji konkretnego psa.

MIESIĄC:	I
CELE SZKOLENIA: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwałać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 	

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia: siadanie, warowanie, stanie, komenda zwalniająca, spacerowanie na luźnej smyczy, reakcja na imię w statyce	Praktyczne wskazówki szkoleniowców jak prawidłowo technicznie wykonywać ćwiczenia z posłuszeństwa. Praca z każdym z uczestników przy wykonywaniu podstawowych komend

MIESIĄC:		II
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia: siadanie, warowanie, stanie, komenda zwalniająca, spacerowanie na luźnej smyczy, reakcja na imię w statyce	Praktyczne wskazówki szkoleniowców jak prawidłowo technicznie wykonywać ćwiczenia z posłuszeństwa. Praca z każdym z uczestników przy wykonywaniu podstawowych komend.

MIESIĄC:		III
----------	--	------------

CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia: siadanie, warowanie, stanie – przedłużanie zachowań, reakcja na imię w ruchu	Ciąg dalszy pracy z poprzednich miesięcy. Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami.

MIESIĄC:		IV
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> nagrody; narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia: komendy „puść” i „nie rusz”, dostawianie do nogi	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami. Pokazywanie i uczenie komend puść, zostaw, dostawienia do nogi.

MIESIĄC:	V
----------	----------

CELE SZKOLENIA: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 	
---	--

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
-------------------------------------	---

CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne
--------------	---------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie nauczonych komend, chodzenie przy nodze, chodzenie na miejsce i pozostawanie na nim	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja umiejętności z poprzednich zajęć. Odsyłanie psa na miejsce i ćwiczenie zostawania.

MIESIĄC:	VI
----------	-----------

CELE SZKOLENIA: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 	
---	--

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja uczenia umiejętności z poprzednich zajęć.

MIESIĄC:		VII
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach.	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja nauki umiejętności z poprzednich zajęć.

MIESIĄC:		VIII
CELE SZKOLENIA:		

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach.	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja nauki umiejętności z poprzednich zajęć.

MIESIĄC:		IX
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> nagrody; narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz; odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:

1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach.	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja nauki umiejętności z poprzednich zajęć.
---	---	--

MIESIĄC:	X
----------	----------

CELE SZKOLENIA:
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbudować prawidłową więź z psem; ⇒ ukształtować prawidłowe wzorce zachowań wobec ludzi i zwierząt; ⇒ nauczyć , wzmacniać i utrwalać pożądane zachowania; ⇒ wzmocnić dobre nawyki u psa; ⇒ nauczyć prawidłowych zasad funkcjonowania psa w rodzinie, mieście, tłumie ludzi, w zmiennym środowisku miejskim z innymi psami; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane; ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych.

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż bez ramienia; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
---------------------------------	--

CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne
-------	---------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach	Ćwiczenia praktyczne z posłuszeństwa podstawowego szkoleniowców z psami, kontynuacja nauki umiejętności z poprzednich zajęć.

MIESIĄC:	KOLEJNE, JEŚLI SĄ POTRZEBNE
----------	------------------------------------

CELE SZKOLENIA:
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ rozpoznawać i rozwiązywać problemy pojawiające się podczas opieki u rodzin zastępczych; ⇒ wypracować i rozwijać umiejętności które wymagają poprawy; ⇒ zapobiegać i niwelować zachowania niepożądane.

NABYCIE WIEDZY:	NABYCIE UMIEJĘTNOŚCI:
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ jak rozpoznawać i rozwiązywać problemy u przyszłego PP 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nawiązanie bezpiecznej relacji; ⇒ nagradzanie psa; ⇒ kształtowanie prawidłowych nawyków w kontakcie z innymi ludźmi i innymi zwierzętami ⇒ rozwiązywanie problemów

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nagrody; ⇒ narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż bez ramienia; ⇒ odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń; ⇒ używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	1-2 jednostki dydaktyczne	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, warunków atmosferycznych, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Zajęcia praktyczne: doskonalenie poznanych komend, praca w rozproszeniach	Pomoc w rozwiązywaniu problemów. Praca indywidualna w obszarach które wymagają poprawy.

II. PLAN ZAJĘĆ INDYWIDUALNYCH ZE SZKOLENIOWCEM

Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa.

Indywidualne zajęcia ze szkoleniowcami odbywają się średnio 2 razy w miesiącu tj. ok 2 jednostek dydaktycznych w zależności od indywidualnych potrzeb. Sesja treningowa – może na nią się składać jeden trening lub kilka krótkich treningów (od 10 do 45 min), które składają się na jednostkę przewidzianą w programie.

WIEK PSA W MIESIĄCACH	SZKOLENIE Z POSŁUSZEŃSTWA PODSTAWOWEGO	WYCHOWANIE, OPIEKA, DOBRE NAWYKI
2 – 4 Miesiące	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ reakcja na imię; ⇒ chodzenie na luźnej smyczy; ⇒ jedzenie na komendę „jedz”; ⇒ siadanie; ⇒ warowanie; ⇒ komenda „biegaj”, „wolny” (zwolnienie z komendy, koniec ćwiczenia); ⇒ komenda „siad”; ⇒ przywołanie do opiekuna 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nauka załatwiania się na dworze; ⇒ nauka zostawiania samemu w domu; ⇒ zapoznanie z różnymi podłożami; ⇒ przyzwyczajenie do obroży i smyczy ⇒ przyzwyczajenie do zabiegów pielęgnacyjnych (szczotkowania, oglądania zębów, uszu, oczu itd.); ⇒ jazda w samochodzie; ⇒ nauka niewchodzenia na meble i niegryzienia sprzętów domowych, ubrań, butów itd.; ⇒ nauka nieskakania na ludzi; ⇒ nauka właściwego zachowania w kontaktach z obcymi ludźmi; ⇒ nauka akceptowania kagańca; ⇒ jazda w windzie; ⇒ właściwe chodzenie po schodach ⇒ spacerowanie na smyczy po ulicach o umiarkowanym ruchu; ⇒ nauka bezpiecznych kontaktów z innymi psami.

ZADANIA SZKOLENIOWCA

- ⇒ szczegółowy instruktaż w sprawach opieki i wychowania szczeniaka
- ⇒ wyposażenie w wyprawkę, książeczkę zdrowia;
- ⇒ wyposażenie w materiały edukacyjne z jednostki szkolącej;
- ⇒ kontakt z lekarzem weterynarii;
- ⇒ spotkania, ćwiczenia i rozwiązywanie pojawiających się problemów
- ⇒ pomoc w opanowaniu umiejętności;
- ⇒ reagowanie i pomoc w zgłaszanych problemach.

WIEK PSA W MIESIĄCACH	SZKOLENIE Z POSŁUSZEŃSTWA PODSTAWOWEGO	WYCHOWANIE, OPIEKA, DOBRE NAWYKI
5 – 7 miesięcy	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrwalenie wcześniejszych komend: komenda „wstań”; komenda „stój”; komenda „przynieś” – (różne przedmioty); komenda „waruj”; ⇒ Nauka obojętnego mijania innych psów i ludzi. 	kontynuacja działań z poprzedniego okresu <ul style="list-style-type: none"> ⇒ nauka załatwiania się w wyznaczonym miejscu ⇒ chodzenie na luźnej smyczy (nauka nieciągnięcia na smyczy); ⇒ zatrzymywanie się i stanie; ⇒ rozwiązywanie pojawiających się problemów; ⇒ nauka chodzenia w kagańcu; ⇒ prawidłowe wchodzenie i jazda w różnych środkach komunikacji; ⇒ przechodzenie różnymi wiaduktami i podziemnymi przejściami; ⇒ zapoznavanie z różnymi rodzajami nawierzchni(kratki, żwir, asfalt, śliskie płytki itd.); ⇒ chodzenie po ażurowych schodach; ⇒ zapoznavanie się z nietypowymi sytuacjami- dziwnie wyglądający ludzie (np. z dużymi torbami, o kulach, księża, poruszający się na wózkach inwalidzkich, itd.); ⇒ spacer w miejscach o natężonym ruchu dziwnymi przedmiotami jak flagi, mikrofony, głośniki, uliczni grajkowie, uliczne roboty budowlane, odgłosy śmieciarki itd. ⇒ nauka bezpiecznych kontaktów z innymi psami.

ZADANIA SZKOLENIOWCA

- ⇒ zapoznanie z kompleksowym programem szkolenia kandydata na psa przewodnika;
- ⇒ spotkania, ćwiczenia i rozwiązywanie pojawiających się problemów;
- ⇒ pomoc w opanowaniu umiejętności;
- ⇒ reagowanie i pomoc w zgłaszanych problemach

WIEK PSA W MIESIĄCACH	SZKOLENIE Z POSŁUSZEŃSTWA PODSTAWOWEGO	WYCHOWANIE, OPIEKA, DOBRE NAWYKI
8 -12 miesięcy	Kontynuacja działań z poprzedniego okresu	Kontynuacja działań z poprzedniego okresu <ul style="list-style-type: none"> ⇒ poruszanie się po ulicach o dużym natężeniu ruchu,

	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ doskonalenie umiejętności z posłuszeństwa podstawowego; ⇒ przyzwyczajanie do zatrzymania na przejściach dla pieszych i schodach w górę i w dół; ⇒ obojętność na inne psy; ⇒ obojętność na pokarmy rozłożone na drodze 	<ul style="list-style-type: none"> przyzwyczajanie do chodzenia w tłumie ludzi, przyzwyczajanie do hałasu i różnych bodźców zapachowych; ⇒ nauka chodzenia w kagańcu; ⇒ jazda pociągami, nauka wchodzenia i wychodzenia z pociągu; ⇒ poruszanie się schodami i platformami ruchomymi; ⇒ centra handlowe, kafejki, teatry kino-, jeśli jest okazja
--	--	--

ZADANIA SZKOLENIOWCA

- ⇒ spotkania, ćwiczenia i rozwiązywanie powstałych problemów;
- ⇒ pomoc w opanowaniu umiejętności;
- ⇒ reagowanie i pomoc w zgłaszanych problemach

WIEK PSA W MIESIĄCACH	SZKOLENIE Z POSŁUSZEŃSTWA PODSTAWOWEGO	WYCHOWANIE, OPIEKA, DOBRE NAWYKI
Psy, które nie przeszły testów dojrzałości w wieku 12 miesięcy a rokują dobrze, jednak brakuje im umiejętności społecznych bądź potrzebują więcej czasu do opanowania materiału		
12 - 14 miesięcy	Kontynuacja działań z poprzedniego okresu <ul style="list-style-type: none"> ⇒ doskonalenie umiejętności z posłuszeństwa podstawowego; ⇒ praca w obszarach, w których są braki 	Zgodnie z zaleceniami instruktora. Praca z indywidualnym planem dostosowanym do rodzaju problemów i potrzeb danego psa.

ZADANIA SZKOLENIOWCA

- ⇒ spotkania, ćwiczenia i rozwiązywanie powstałych problemów;
- ⇒ pomoc w opanowaniu umiejętności;
- ⇒ reagowanie i pomoc w zgłaszanych problemach;
- ⇒ indywidualne zalecenia w obszarach, które wymagają dodatkowej pracy

8.10. Załącznik nr 10 – Program szkolenia psa przez aplikanta na trenera

PROGRAM SZKOLENIA PSA PRZEWODNIKA przez aplikanta na trenera

Program szkolenia jest cyklem treningów aplikanta z psem pod całościowym nadzorem instruktora z zakresu szkolenia z posłuszeństwa i szkolenia specjalistycznego PP.

Efekty szkolenia podlegają ocenie- weryfikacji w celu stwierdzenia, czy wyszkolenie PP osiągnęło wymagane standardy. Ocena postępów odbywa się etapowo po pełnym zakończonym miesiącu wg programu szkolenia.

Zaliczenie przyznaje się po zweryfikowaniu nabytych umiejętności na egzaminie kończącym etap szkolenia specjalistycznego, zwanym Egzaminem końcowym.

Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa, możliwości szkoleniowca a także indywidualnych potrzeb osoby niewidomej.

Przyjęto program szkoleniowy, który będzie trwał 10 miesięcy.

Ok. 900 sesji treningowych na jedną osobę z psem i opieką całodobową nad psem podczas szkolenia.

Aplikant uczy psa pod całościową opieką instruktora!

Cel główny:

- ⇒ przygotowanie psa do roli psa przewodnika;
- ⇒ opanowanie i utrwalenie umiejętności przez psa wynikających ze standardu;
- ⇒ zaznajomienie psów ze wszystkimi rodzajami sytuacji otoczenia, jakie mogą spotkać parę podczas pracy;
- ⇒ szkolenie psów w specyficznych umiejętnościach potrzebnych dla danego klienta któremu pies zostanie przydzielony – ostatni etap szkolenia.

Cele szkolenia dla kandydata na psa przewodnika:

- ⇒ ukształtować stałe wzorce zachowań;
- ⇒ stworzyć nawyki odpowiednich reakcji na wydawane komendy
- ⇒ wzmacniać pożądane zachowania;
- ⇒ zapobiegać i zatrzymywać zachowania niepożądane;
- ⇒ za projektować zachowania w kierunku automotywacji psa i podejmowania przez niego inicjatywy we właściwych momentach.

Odbiorcy szkolenia:

- ⇒ Aplikant- nabycie umiejętności szkolenia psów przewodników;
- ⇒ Psy – kandydaci na PP, zakwalifikowane do programu szkolenia specjalistycznego.

Psy, które ukończą szkolenie osiągną zakres umiejętności:

Zgodne z wymienionymi w Standardzie wyszkolenia Psa Przewodnika. Opisane w punkcie 4.2 niniejszego standardu.

Założenia organizacyjne szkolenia:

- ⇒ poszczególne obszary zajęć praktycznych nauki są podzielone na cykle szkoleniowe miesięczne;
- ⇒ pełne szkolenie obejmujące 10 cykli/ miesięcy;
- ⇒ indywidualne zajęcia ze szkoleniowcami;
- ⇒ aplikant ma do wypracowania średnio 90 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu = 900 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia specjalistycznego;
- ⇒ sesja treningowa – może na nią się składać jeden trening lub kilka krótkich treningów (od 10 do 45 min), które się składają na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie. Jest to zależne od możliwości psa, warunków i stopnia zawansowania w szkoleniu psa.
- ⇒ Instruktor ma do wypracowania od 20 do 60 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu = 400 jednostek w całym cyklu szkolenia;
- ⇒ 900 jednostek dydaktycznych przypada na aplikanta w tym 400 jednostek dydaktycznych instruktor ma do wypracowania z aplikantem i jego psem w pełnym cyklu szkolenia specjalistycznego.

Sesje treningowe zaplanowane na poszczególne miesiące zawierają określoną tematykę i rodzaje ćwiczeń zgodnie ze standardem szkolenia psa przewodnika. Przy realizacji wszystkich ćwiczeń, tempo pracy należy dostosować do możliwości konkretnego psa. Każdy poszczególne cykle szkoleniowe kończy weryfikacja nabytych umiejętności i postępów w pracy. Cele szkolenia zaplanowane na dany miesiąc powinny być przez psa opanowane w zadawalającym stopniu. Jeżeli pies nie opanował zaplanowanych umiejętności nie można przystąpić do realizacji zadań kolejnego miesiąca, a cele wcześniejsze zostają przesunięte do realizacji w kolejnym cyklu.

MIESIĄC:	I (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Badanie możliwości psa, analiza obszarów pracy; ⇒ Budowanie więzi z psem; ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy- ćwiczenia z kontroli za pomocą smyczy; ⇒ Ukształtowanie prawidłowej postawy podczas prowadzenia- praca z psem po lewej stronie na krótkiej smyczy; ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa; ⇒ Budowanie chęci do prowadzenia w linii prostej; ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Wstępne zapoznanie z uprzężą, przyzwyczajenie, akceptacja; ⇒ Kształtowanie dobrych nawyków czystości

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe- obroża, smycz, uprząż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
---------------------------------	--

CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych
-------	------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie.
Praca w środowiskach o różnym natężeniu ruchu ulicznego i pieszego.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Uzupełnienie umiejętności z posłuszeństwa. Ćwiczenie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, chodzenie na luźnej smyczy, ćwiczenie przywołania, aport – ćwiczenia z nagrodami
2	Poznanie słabych i silnych stron psa	Podróże komunikacją, odwiedzanie obiektów publicznych. Sprawdzanie reakcji by poznać obszary gdzie trzeba przepracować problemy i uzupełnić braki wychowawcze i obycie z trudnymi miejscami i sytuacjami.
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży.
4	Wdrażanie pracy w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia – przyzwyczajanie do pracy w uprzęży
5	Praca w środowisku miejskim	Wzmacnianie koncentracji w trudnym środowisku
6	Kształtowanie dobrych nawyków czystości	Kontynuacja z wieku młodzieńczego – utrwalanie nawyków na komendę

MIESIĄC:	II (4 tygodnie)
----------	------------------------

CELE SZKOLENIA :

- ⇒ Budowanie więzi z psem- kontynuacja;
- ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy – kontynuacja;
- ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa- kontynuacja;
- ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa- kontynuacja;
- ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, wprowadzanie komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników, schodów w górę i w dół- praca w uprzęży ;
- ⇒ Zapoznanie z techniką zaznaczenia ławki, miejsc siedzących;
- ⇒ Poznanie technik mijania przeszkód na chodniku – ruchome i nieruchome,

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. ⇒ Przeszkody ruchome niskie.
---------------------------------	---

CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych
-------	------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca z uprzężą w spokojnej okolicy w umiarkowanym ruchu, z minimalną ilością przeszkód i pieszych, po prostych ciągach ulic.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Utrwalanie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, komendę przywołującą, aport – ćwiczenia z nagrodami
2	Zwiększenie kontroli	Używanie intonacji głosu, zależnie od reakcji psa i rozwijanie jego koncentracje
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży.
4	Praca w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia Nauka prowadzenia w odpowiedniej pozycji i bez nadmiernego napięcia. Prowadzenie w linii prostej. Wprowadzanie komendy do prowadzenia naprzód i do zatrzymania. Wprowadzanie zatrzymywania na krawężnikach i schodach z pomocą słowną lub smyczą.
5	Omijanie przeszkód	Nauka techniki omijania przeszkód niskich na chodniku- praca w uprzęży bez pałaka
6	Zaznaczanie ławek	Nauka techniki zaznaczania prawidłowego ławki na przystankach w miejscach publicznych i w komunikacji
7	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy, Techniki kontroli emocji na rozproszenia innych ludzi, psów, jedzenie

MIESIĄC:	III (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :	
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa, kontynuacja; ⇒ Wzmocnienie koncentracji na pracy z przewodnikiem - praca w środowisku ścisłego miasta; ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, kontynuacja nauki komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników i schodów, wprowadzenie komend kierunkowych , zaznaczenia ławki, drzwi- praca w uprzęży ; ⇒ Zastosowanie technik mijania przeszkód na chodniku – ruchome i nieruchome 	
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. ⇒ Przeszkody ruchome niskie. ⇒ Rozproszenia: psy, jedzenie.
CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych

<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o umiarkowanym nasileniu ruchu, z małą ilością przeszkód i pieszych, proste trasy.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Utrzymanie i wzmacnianie wypracowanych umiejętności
2	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozprasających
3	Komendy kierunkowe	Wprowadzenie i nauka techniki skrętów w prawo i w lewo
4	Zwrot w tył	Nauka i techniki zwrotu w tył
5	Praca w uprzęży prowadzenie	Praca z psem w uprzęży z ramieniem. Prowadzenie w linii prostej, zatrzymywanie na krawężnikach, schodach w dół i w górę z pomocą słowną lub smyczą.
6	Omijanie przeszkód	obchodzenie małych przeszkód w miejscach cichych i o małym natężeniu ruchu ulicznego
7	Zaznaczanie ławek, przystanków autobusowych, drzwi	Nauka techniki zaznaczania prawidłowego ławki na przystankach, w miejscach publicznych i w komunikacji, nauka pokazywania drzwi
8	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy, Techniki kontroli emocji na rozproszenia innych ludzi, psów jedzenia

MIESIĄC:		IV (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<p>Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, kontynuacja nauki komend do pójścia w przód, zatrzymania, oznaczenia ławki, drzwi do budynków i do pojazdów komunikacji publicznej, przystanku komunikacji publicznej, zaznaczania przejść dla pieszych, krawężników, schodów- praca w uprzęży; Kontynuacja nauki komend kierunkowych, przeszkody na chodniku ruchome i nieruchome– techniki mijania</p>		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<p>Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. Przeszkody ruchome niskie. Rozproszenia(psy, jedzenie)</p>
CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o średnim nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa

	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw, takich jak przechodzenie przez jezdnię, dochodzenie do krawężników w prawidłowej pozycji i dobrym miejscu. Ćwiczenie techniki dojść do przejść i przechodzenia przez jezdnię
2	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
3	Skrety, kierunki	Skrety w prawo i w lewo oraz w tył zwroty z komendami słownymi i optycznymi
4	Odnajdywanie schodów	Odnajdywanie schodów w górę i w dół. Zatrzymywanie się z pomocą słowną lub smyczą i bez pomocy
5	Wskazywanie Drzwi	Techniki wskazywania drzwi w miejscach publicznych, w domach, pokazywanie drzwi od windy i do pojazdów komunikacji publicznej
6	Omijanie przeszkód	Obchodzenie małych przeszkód w miejscach cichych i o małym natężeniu ruchu ulicznego
7	Kontrola napięcia	Koncentracja na pracy nad napięciem na smyczy i przy pracy w uprzęży
8	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:		V (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Nauka pracy w pełnej uprzęży w środowisku o średnim natężeniu ruchu, z różną ilością przeszkód i pieszych, skręcanie z zatrzymaniem na przejściach w nieznanym albo mało znanym otoczeniu, skręcanie w ruchu na znanej trasie, wydłużanie czasu treningu; ⇒ Praca w uprzęży- kontynuacja trasy stałe i trasy nieznanne; ⇒ Praca w środkach lokomocji; ⇒ Nauczenie zamian tempa, kontrola napięcia na uprzęży; ⇒ Bezpieczna praca w budynkach i miejscach użyteczności publicznej; ⇒ Bezpieczne mijanie i oznaczanie przeszkody w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząg z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Pętla komunikacji miejskiej. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o umiarkowanym nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami, przejściami dla pieszych.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw pracy w uprzęży. Stałe trasy z zatrzymywaniem na przejściach dla pieszych ze skrętami z

		zatrzymywaniem się i poruszaniem się po schodach. Zmiany kierunków skręty w prawo i w lewo z wyszukiwaniem ścieżek na stałych trasach. Praca na nowych ścieżkach.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Zmiany tempa	Zmiany tempa podczas pracy w uprzęży. Spowalnianie i zwiększanie tempa w uprzęży, kontrola napięcia na uprzęży.
5	Praca w miejscach publicznych	Praca podstawy – sklepy i miejsca użyteczności publicznej
6	Wprowadzenie chodzenia do celu. Wyszukiwanie i wskazywanie	Próby podjęcia przez psa inicjatywy w wyszukiwaniu przejść, schodów, przystanków autobusowych, drzwi, chodnika, wind itd.
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych. Techniki omijania przeszkód na wysokości głowy opiekuna.
8	Środki lokomocji- kontynuacja umiejętności	Odnajdowanie drzwi przyjmowanie właściwej pozycji lub wskazanie miejsca siedzącego w środkach lokomocji w ruchu miejskim.
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:		VI (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja, pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach – sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca w uprzęży zwiększenie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznanne; ⇒ Rozszerzona praca w środkach transportu publicznego, doskonalenie umiejętności; ⇒ Zapoznanie się z techniką bezpiecznego korzystania z komunikacji dalekobieżnej. Wsiadanie i wysiadanie z pociągów; ⇒ Bezpieczna praca w budynkach i miejscach użyteczności publicznej; ⇒ Bezpieczne mijanie i oznaczanie przeszkody w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Pętla komunikacji miejskiej. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o dużym nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami, przejściami dla pieszych.</p>		

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy- pomoce optyczne i głosowe.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Środki komunikacji miejskiej i pociągi	Praca we wszystkich środkach lokomocji- tramwaje, autobusy, metro.
5	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
6	Pociągi	Nauka techniki wsiadania i wysiadania z pociągów
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych. Techniki omijania przeszkód na wysokości głowy opiekuna.
8	Schody ruchome	Techniki korzystania przez psa ze schodów ruchomych i platform ruchomych
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:	VII (4 tygodnie)
----------	-------------------------

CELE SZKOLENIA :

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca w uprzęży zwiększenie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Mijanie przeszkód w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach- doskonalenie umiejętności; ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń również w terenie wiejskim.

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
------------------------------	--

CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych
-------	------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o zróżnicowanym nasileniu ruchu-

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy- wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę.

3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Praca w miejscach publicznych	Praca, sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
5	Pociągi	Nauka wsiadania i wysiadania z pociągów
6	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód w różnych miejscach o różnym stopniu trudności i w większym ruchu pieszych, również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć schodząc z chodnika- nietypowe przeszkody.
7	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach szczekające psy, inne zwierzęta, zapachy itd.)
8	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:		VIII (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Trening posłuszeństwa – utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach- sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca średniozaawansowana w uprzęży zwiększanie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Mijanie przeszkód w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach- kontynuacja; ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń również w środowisku miejskim. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o zróżnicowanym nasileniu ruchu.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejściem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy - wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę.
3	Praca w miejscach publicznych	Praca, sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Sprawdzenie czy w tych miejscach pies pracuje swobodnie i bezpiecznie.
4	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych przeszkód również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć łamiąc zasady poruszania się po chodniku- nietypowe przeszkody.

5	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach szczekające psy, inne zwierzęta, zapachy, itd.) upewnienie się, że pies w tym środowisku czuje się swobodnie i pracuje skutecznie
6	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku.

MIESIĄC:	IX (4 tygodnie)
----------	------------------------

CELE SZKOLENIA :

- ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa;
- ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach;
- ⇒ Praca zawansowana w uprzęży zwiększanie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej;
- ⇒ Mijanie przeszkód w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach- kontynuacja;
- ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń;
- ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo;
- ⇒ Zwiększenie częstotliwości pracy psa przy założonych goglach przez szkoleniowca.

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
------------------------------	--

CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych
-------	------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy - wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę. Wycofanie komend optycznych i zmniejszenie nagradzania w pracy.
3	Praca w miejscach publicznych	Praca, sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Sprawdzenie czy w tych miejscach pies pracuje swobodnie i bezpiecznie.
4	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych przeszkód również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć łamiąc zasady poruszania się po chodniku- nietypowe przeszkody.
6	Wyuczone nieposłuszeństwo	Nauka techniki wyuczonego posłuszeństwa.
7	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.
8	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych,

	zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku.
--	---

MIESIĄC:	X (4 tygodnie)
----------	-----------------------

CELE SZKOLENIA :

- ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa;
- ⇒ Kontynuacja, pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach;
- ⇒ Praca zawansowana w uprzęży - trasy stałe i trasy nieznanne. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej;
- ⇒ Koncentrowanie psa na pracy – ignorowanie rozproszeń;
- ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo;
- ⇒ Praca z psem przy założonych goglach przez szkoleniowca- utrwalanie i weryfikacja umiejętności;
- ⇒ Przeszkolenie ze specyficznych umiejętności które zgłosił klient, któremu pies został dopasowany.

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
------------------------------	---

CZAS:	Średnio 90 jednostek dydaktycznych
-------	------------------------------------

SESJA TRENINGOWA: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Wyuczone nieposłuszeństwo	Kontynuacja techniki wyuczonego posłuszeństwa.
3	Praca w uprzęży – kontynuacja	Praca zaawansowana na różnych trasach w różnym stopniu trudności – sklepy i miejsca użyteczności publicznej, centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Utrwalanie umiejętności.
4	Umiejętności dodatkowe	Umiejętności indywidualnie dobrane do osoby której został dopasowany pies.
5	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.

8.11. Załącznik nr 11 – Program szkolenia psa przez młodszego trenera psów przewodników

PROGRAM SZKOLENIA PSA PRZEWODNIKA przez młodszego trenera psów przewodników

Program szkolenia jest cyklem treningów młodszego trenera z psem pod częściowym nadzorem instruktora z zakresu szkolenia z posłuszeństwa i szkolenia specjalistycznego PP.

Efekty szkolenia podlegają ocenie- weryfikacji w celu stwierdzenia, czy wyszkolenie PP osiągnęło wymagane standardy. Ocena postępów odbywa się etapowo po pełnym zakończonym miesiącu wg programu szkolenia.

Zaliczenie przyznaje się po zweryfikowaniu nabytych umiejętności na egzaminie kończącym etap szkolenia specjalistycznego, zwanym Egzaminem końcowym.

Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa, możliwości szkoleniowca a także indywidualnych potrzeb osoby niewidomej.

Przyjęto program szkoleniowy, który będzie trwał 8 miesięcy. 800 jednostek dydaktycznych na jedną osobę z psem i opiekę całodobową nad psem podczas szkolenia przez młodszego trenera.

Szkolenie młodszego trenera przebiega dwuetapowo:

- 1) I Etap - dwa pierwsze psy szkolone są pod częściową opieką instruktora:
  - ⇒ 800 jednostek dydaktycznych młodszego trenera w całym cyklu szkolenia/w tym 250 jednostek dydaktycznych udziału instruktora w całym cyklu szkolenia.
  - Średnio 100 jednostek dydaktycznych zaangażowania w miesiącu młodszego trenera, w tym od 20 do 40 jednostek dydaktycznych udziału instruktora w całym cyklu szkolenia.
- 2) II Etap - Dwa kolejne psy szkolone są samodzielnie:
  - ⇒ 800 jednostek dydaktycznych młodszy trener jest zaangażowany w całym cyklu,
  - Średnio 100 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu.

Cel główny:

- ⇒ przygotowanie psa do roli psa przewodnika;
- ⇒ opanowanie i utrwalenie umiejętności przez psa wynikających ze standardu;
- ⇒ zaznajomienie psów ze wszystkimi rodzajami sytuacji otoczenia, jakie mogą spotkać parę podczas pracy;
- ⇒ szkolenie psów w specyficznych umiejętnościach potrzebnych dla danego klienta któremu pies został przydzielony – ostatni etap szkolenia.

Cele szkolenia kandydata na psa przewodnika:

- ⇒ ukształtować stałe wzorce zachowań;
- ⇒ stworzyć nawyki odpowiednich reakcji na wydawane komendy
- ⇒ wzmacniać pożądane zachowania;
- ⇒ zapobiegać i zatrzymywać zachowania niepożądane;
- ⇒ za projektować zachowania w kierunku automotywacji psa i podejmowania przez niego inicjatywy we właściwych momentach.

Odbiorcy szkolenia:

- ⇒ Młodszy trener- nabycie umiejętności szkolenia psów przewodników;
- ⇒ Psy – kandydaci na PP, zakwalifikowane do programu szkolenia specjalistycznego.

Psy, które ukończą szkolenie osiągną zakres umiejętności:

zgodne z wymienionymi w Standardzie wyszkolenia Psa Przewodnika. Opisane w punkcie 4.2 niniejszego standardu.

Założenia organizacyjne szkolenia:

- ⇒ poszczególne obszary zajęć praktycznych nauki są podzielone na cykle szkoleniowe miesięczne;
- ⇒ pełne szkolenie obejmujące 8 cykli / miesięcy;
- ⇒ indywidualne zajęcia ze szkoleniowcami;
- ⇒ młodszy trener ma do wypracowania średnio 100 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu = 800 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia specjalistycznego;
- ⇒ sesja treningowa – może na nią się składać jeden trening lub kilka krótkich treningów (od 10 do 45 min), które się składają na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie. Jest to zależne od możliwości psa, warunków i stopnia zawansowania psa;
- ⇒ instruktor zaangażowany jest w pierwszym etapie szkolenia (dwa pierwsze psy)w pracy z młodszym trenerem i psem od 20 do 40 jednostek szkoleniowych w miesiącu, 250 jednostek dydaktycznych w całym cyklu szkolenia.
- ⇒ W drugim etapie szkolenia młodszy trener szkoli psy samodzielnie.

Sesje treningowe zaplanowane na poszczególne miesiące zawierają określoną tematykę i rodzaje ćwiczeń zgodnie ze standardem szkolenia psa przewodnika. Przy realizacji wszystkich ćwiczeń tempo pracy należy dostosować do możliwości konkretnego psa. Każdy poszczególne cykl szkoleniowy kończy weryfikacja nabytych umiejętności i postępów w pracy. Cele szkolenia zaplanowane na dany miesiąc powinny być przez psa opanowane w zadawalającym stopniu. Jeżeli pies nie opanował zaplanowanych umiejętności nie można przystąpić do realizacji zadań kolejnego miesiąca, a cele wcześniejsze zostają przesunięte do realizacji w kolejnym cyklu.

MIESIĄC:		I (4tygodnie)
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Badanie możliwości psa, analiza obszarów pracy; ⇒ Budowanie więzi z psem; ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy- ćwiczenia z kontroli za pomocą smyczy; ⇒ Ukształtowanie prawidłowej postawy podczas prowadzenia- praca z psem po lewej stronie na krótkiej smyczy; ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa; ⇒ Budowanie chęci do prowadzenia w linii prostej; ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Wstępne zapoznanie z uprzężą, przyzwyczajenie, akceptacja; ⇒ Kształtowanie dobrych nawyków czystości 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie.</p> <p>Praca w środowiskach o różnym natężeniu ruchu ulicznego i pieszego.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Uzupełnienie umiejętności z posłuszeństwa. Ćwiczenie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, chodzenie na luźnej smyczy, ćwiczenie przywołania, aport – ćwiczenia z nagrodami
2	Poznanie słabych i silnych stron psa	Podróże komunikacją, odwiedzanie obiektów publicznych. Sprawdzanie reakcji by poznać obszary gdzie trzeba przepracować problemy i uzupełnić braki wychowawcze i obycie z trudnymi miejscami i sytuacjami.
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży
4	Wdrażanie pracy w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia – przyzwyczajenie do pracy w uprzęży
5	Praca w środowisku miejskim	Wzmacnianie koncentracji w trudnym środowisku
6	Kształtowanie dobrych nawyków czystości	Kontynuacja z wieku młodzieńczego – utrwalanie nawyków na komendę
MIESIĄC:		II (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		

- ⇒ Budowanie więzi z psem- kontynuacja;
- ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy – kontynuacja;
- ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa- kontynuacja;
- ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa- kontynuacja;
- ⇒ Budowanie prawidłowej postawy chodzenia w uprzęży;
- ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, wprowadzanie komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników, schodów w górę i w dół- praca w uprzęży ;
- ⇒ Zapoznanie z techniką zaznaczenia ławki, miejsc siedzących;
- ⇒ Poznanie technik mijania przeszkód na chodniku – ruchome i nieruchome,

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. ⇒ Przeszkody ruchome niskie.
---------------------------------	---

CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych
-------	-------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca z uprzężą w spokojnej okolicy w umiarkowanym ruchu, z minimalną ilością przeszkód i pieszych, po prostych ciągach ulic..

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Utrwalanie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, komendę przywołującą, aport – ćwiczenia z nagrodami
2	Zwiększenie kontroli	Używanie intonacji głosu, zależnie od reakcji psa i rozwijanie jego koncentracje
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży.
4	Praca w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia Nauka prowadzenia w odpowiedniej pozycji i bez nadmiernego napięcia. Prowadzenie w linii prostej. Wprowadzanie komend „ na przód/prowadź”, Wprowadzanie komendy do prowadzenia na przód i do zatrzymania. Wprowadzanie zatrzymywania na krawężnikach i schodach z pomocą słowną lub smyczą.
5	Omijanie przeszkód	Nauka techniki omijania przeszkód niskich na chodniku- praca w uprzęży bez pałaka
6	Zaznaczanie ławek	Nauka techniki zaznaczania ławki na przystankach w miejscach publicznych i w komunikacji
7	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy, Techniki kontroli emocji na rozproszenia: innych ludzi, psów, jedzenie

MIESIĄC:	III (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :	

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa, kontynuacja; ⇒ Ćwiczenia z kontroli za pomocą smyczy – kontynuacja; ⇒ Wzmocnienie koncentracji na pracy z przewodnikiem- praca w środowisku ścisłego miasta; ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, komendy do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników, schodów w górę i w dół; ⇒ Przeszkody na chodniku – ruchome i nieruchome , techniki mijania; ⇒ Praca w uprzęży- nauka komend kierunkowych, zwrot w tył; ⇒ Nauka zmian tempa podczas pracy w szorkach; ⇒ Wzmacnianie koncentracji psa na pracy 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<p>Narzędzia szkoleniowe; obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.</p> <p>Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń</p> <p>Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.</p> <p>Przeszkody ruchome niskie. Rozproszenia(psy , jedzenie)</p>
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o średnim nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw, takich jak przechodzenie przez jezdnię, dochodzenie do krawężników w prawidłowej pozycji i dobrym miejscu. Ćwiczenie techniki dojść do przejść i przechodzenia przez jezdnię
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Skręty, kierunki	Technika skrętów w prawo i w lewo, w tył zwrot. Skręty w prawo i w lewo oraz w tył zwroty z pomocami słownymi i optycznymi.
5	Odnajdywanie schodów	Odnajdywanie schodów w górę i w dół. Zatrzymywanie się z pomocą słowną lub smyczą i bez pomocy
6	Praca w uprzęży	Praca z psem w uprzęży z ramieniem. Prowadzenie w linii prostej, zatrzymywanie na krawężnikach, schodach w dół i w górę z pomocą słowną lub smyczą.
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie małych przeszkód w miejscach cichych i o małym natężeniu ruchu ulicznego
8	Zmiany tempa	Zmiany tempa podczas pracy w uprzęży. Spowalnianie i zwiększanie tempa w uprzęży , kontrola napięcia na uprzęży.
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku
MIESIĄC:		IV (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		

- ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa;
- ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach – sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach;
- ⇒ Schody ruchome/platformy- techniki pracy;
- ⇒ Rozszerzona praca w środkach transportu publicznego;
- ⇒ Praca w miejscach użyteczności publicznej;
- ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach;
- ⇒ Praca w uprzęży - kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, kontynuacja nauki komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia ławki, drzwi do budynków i do pojazdów komunikacji publicznej, przystanku komunikacji publicznej;
- ⇒ Praca w uprzęży - trasy stałe i nowe ścieżki;
- ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń.

**METODY I POMOCE
DYDAKTYCZNE:**

- ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.
- ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Pętla komunikacji miejskiej.
- ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.

CZAS: Średnio 100 jednostek dydaktycznych

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o dużym nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami, przejściami dla pieszych.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw pracy w uprzęży. Stałe trasy z zatrzymywaniem na przejściach dla pieszych ze skrętami z zatrzymywaniem się i poruszaniem się po schodach. Zmiany kierunków skręty w prawo i w lewo z wyszukiwaniem ścieżek na stałych trasach. Praca na nowych ścieżkach.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozprasających- kontynuacja
4	Środki komunikacji miejskiej i pociągi	Praca we wszystkich środkach lokomocji- tramwaje, autobusy, metro
5	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
6	Wskazywanie Drzwi	Techniki wskazywania drzwi w miejscach publicznych, w domach, pokazywanie drzwi od windy i do pojazdów komunikacji publicznej
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych. Techniki omijania przeszkód na wysokości głowy opiekuna.
8	Schody ruchome	Techniki korzystania przez psa ze schodów ruchomych i platform ruchomych
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych,

	zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku
--	--

MIESIĄC:	V (4 tygodnie)
----------	-----------------------

CELE SZKOLENIA :

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca w uprzęży zwiększenie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznanne. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Zapoznanie się z techniką bezpiecznego korzystania z komunikacji dalekobieżnej. Wsiadanie i wysiadanie z pociągów; ⇒ Praca w terenie wiejskim, ignorowanie zapachów, poznawanie technik poruszania się jedniami bez chodników; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń również w terenie wiejskim.
--

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<p>Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż z ramieniem..</p> <p>Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa.</p> <p>Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.</p>
---------------------------------	--

CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych
-------	-------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o zróżnicowanym nasileniu ruchu:

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy- wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
5	Pociągi	Nauka techniki wsiadania i wysiadania z pociągów
6	Schody ruchome	Techniki korzystania przez psa ze schodów ruchomych i platform ruchomych
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód w różnych miejscach o różnym stopniu trudności i w większym ruchu pieszych, również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć schodząc z chodnika- nietypowe przeszkody.
8	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach szczekające psy, inne zwierzęta, zapachy itd.)
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych,

	zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku
--	--

MIESIĄC:	VI (4 tygodnie)
-----------------	------------------------

CELE SZKOLENIA :

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Trening posłuszeństwa – utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach- sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca średniozaawansowana w uprzęży zwiększanie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Kontynuacja poruszania się po terenach wiejskich – utrwalenie właściwych wzorców zachowań; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń również w środowisku miejskim.
--

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
-------------------------------------	--

CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych
--------------	-------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o zróżnicowanym nasileniu ruchu.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy - wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę.
3	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Sprawdzenie czy w tych miejscach pies pracuje swobodnie i bezpiecznie.
4	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych przeszkód również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć łamiąc zasady poruszania się po chodniku- nietypowe przeszkody.
5	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach czekające psy, inne zwierzęta ,zapachy, itd.) upewnienie się, że pies w tym środowisku czuje się swobodnie i pracuje skutecznie
6	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:	VII (4 tygodnie)
-----------------	-------------------------

CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Trening posłuszeństwa – utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; ⇒ Praca zawansowana w uprzęży zwiększanie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Pogłębianie umiejętności przejmowania inicjatywy w pracy przez psa, i weryfikowanie umiejętności wprowadzając pracę szkoleniowca w goglach; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń; ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo; ⇒ Zwiększenie częstotliwości pracy psa przy założonych goglach przez szkoleniowca. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
<p>SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.</p>		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy - wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na pracę. Wycofanie komend optycznych i zmniejszenie nagradzania w pracy.
3	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Sprawdzenie czy w tych miejscach pies pracuje swobodnie i bezpiecznie.
4	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych przeszkód również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć łamiąc zasady poruszania się po chodniku- nietypowe przeszkody.
5	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.
6	Wyuczone nieposłuszeństwo	Nauka techniki wyuczonego nieposłuszeństwa.
7	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku
MIESIĄC:		VIII (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; ⇒ Praca zawansowana w uprzęży - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Przeszkody mijanie w różnych warunkach i na różnych wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń; ⇒ Praca szkoleniowca w goglach, doskonalenie i utrwalenie nabytych umiejętności; ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo; ⇒ Praca z psem przy założonych goglach przez szkoleniowca; ⇒ Szkolenie ze specyficznych umiejętności które zgłosił klient, któremu pies został dopasowany. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa.
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Praca zaawansowana na różnych trasach w różnym stopniu trudności – sklepy i miejsca użyteczności publicznej, centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Doskonalenie i utrwalanie umiejętności.
3	Wyuczone nieposłuszeństwo	Kontynuacja nauki wyuczonego nieposłuszeństwa.
4	Umiejętności dodatkowe	Umiejętności indywidualnie dobrane do osoby której został dopasowany pies.
5	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.

8.12. Załącznik nr 12 – Program szkolenia psa przez trenera psów przewodników

PROGRAM SZKOLENIA PSA PRZEWODNIKA przez trenera psów przewodników

Program szkolenia jest cyklem treningów trenera z psem z zakresu szkolenia z posłuszeństwa i szkolenia specjalistycznego PP.

Efekty szkolenia podlegają ocenie- weryfikacji w celu stwierdzenia, czy wyszkolenie PP osiągnęło wymagane standardy. Ocena postępów odbywa się etapowo po pełnym zakończonym miesiącu wg programu szkolenia.

Zaliczenie przyznaje się po zweryfikowaniu nabytych umiejętności na egzaminie kończącym etap szkolenia specjalistycznego, zwanym egzaminem końcowym.

Czas trwania, zawartość i realizacja programu nauczania powinny być dopasowane i modelowane odpowiednio do predyspozycji oraz możliwości indywidualnych psa, możliwości szkoleniowca a także indywidualnych potrzeb osoby niewidomej.

Przyjęto program szkoleniowy, który będzie trwał ok. 7 miesięcy przez ok. 700 jednostek dydaktycznych na jedną osobę z psem i opiekę całodobową nad psem podczas szkolenia.

Cel główny:

- ⇒ przygotowanie psa do roli psa przewodnika;
- ⇒ opanowanie i utrwalenie umiejętności przez psa wynikających ze standardu;
- ⇒ zaznajomienie psów ze wszystkimi rodzajami sytuacji otoczenia, jakie mogą spotkać parę podczas pracy;
- ⇒ szkolenie psów w specyficznych umiejętnościach potrzebnych dla danego klienta któremu pies został przydzielony – ostatni etap szkolenia.

Cele szkolenia kandydata na psa przewodnika:

- ⇒ ukształtować stałe wzorce zachowań;
- ⇒ stworzyć nawyki odpowiednich reakcji na wydawane komendy;
- ⇒ wzmacniać pożądane zachowania;
- ⇒ zapobiegać i zatrzymywać zachowania niepożądane;
- ⇒ za projektować zachowania w kierunku automotywacji psa i podejmowania przez niego inicjatywy we właściwych momentach.

Odbiorcy szkolenia:

- ⇒ Psy – kandydaci na PP, zakwalifikowane do programu szkolenia specjalistycznego.

Psy, które ukończą szkolenie osiągną zakres umiejętności:

zgodne z wymienionymi w Standardzie wyszkolenia Psa Przewodnika. Opisane w punkcie 4.2 niniejszego standardu.

Założenia organizacyjne szkolenia:

- ⇒ poszczególne obszary zajęć praktycznych nauki są podzielone na cykle szkoleniowe miesięczne;
- ⇒ pełne szkolenie obejmujące 7 cykli / miesięcy;
- ⇒ indywidualne zajęcia ze szkoleniowcami;
- ⇒ trener ma do wypracowania średnio 100 jednostek dydaktycznych w jednym miesiącu = 700 jednostek dydaktycznych w całym programie szkolenia specjalistycznego;
- ⇒ sesja treningowa – może na nią się składać jeden trening lub kilka krótkich treningów (od 10 do 45 min), które się składają na jednostkę dydaktyczną przewidzianą w programie. Jest to zależne od możliwości psa, warunków i stopnia zawansowania wyszkolenia psa.

Sesje treningowe zaplanowane na poszczególne miesiące zawierają określoną tematykę i rodzaje ćwiczeń zgodnie ze standardem szkolenia psa przewodnika. Przy realizacji wszystkich ćwiczeń tempo pracy należy dostosować do możliwości konkretnego psa. Każdy poszczególne cykle szkoleniowe kończy weryfikacja nabytych umiejętności i postępów w pracy. Cele szkolenia zaplanowane na dany miesiąc powinny być przez psa opanowane w zadawalającym stopniu. Jeżeli pies nie opanował zaplanowanych umiejętności nie można przystąpić do realizacji zadań kolejnego miesiąca, a cele wcześniejsze zostają przesunięte do realizacji w kolejnym cyklu.

MIESIĄC:	I (4tygodnie)
CELE SZKOLENIA:	
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Badanie możliwości psa, analiza obszarów pracy; ⇒ Budowanie więzi z psem; ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy- ćwiczenia z kontroli za pomocą smyczy; ⇒ Ukształtowanie prawidłowej postawy podczas prowadzenia- praca z psem po lewej stronie na krótkiej smyczy; ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa; ⇒ Budowanie chęci do prowadzenia w linii prostej; ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Wstępne zapoznanie z uprzężą, przyzwyczajanie, akceptacja; ⇒ Kształtowanie dobrych nawyków czystości 	
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowiskach o różnym natężeniu ruchu ulicznego i pieszego.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli Lidera.	Uzupełnienie umiejętności z posłuszeństwa. Ćwiczenie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, chodzenie na luźnej smyczy, ćwiczenie przywołania, aport – ćwiczenia z nagrodami
2	Poznanie słabych i silnych stron psa	Podróże komunikacją, odwiedzanie obiektów publicznych. Sprawdzanie reakcji by poznać obszary gdzie trzeba przepracować problemy i uzupełnić braki wychowawcze i obycie z trudnymi miejscami i sytuacjami.
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży
4	Wdrażanie pracy w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia – przyzwyczajanie do pracy w uprzęży
5	Praca w środowisku miejskim	Wzmacnianie koncentracji w trudnym środowisku
6	Kształtowanie dobrych nawyków czystości	Kontynuacja z wieku młodzieńczego – utrwalanie nawyków na komendę

MIESIĄC:	II (4 tygodnie)
----------	------------------------

CELE SZKOLENIA :

- ⇒ Budowanie więzi z psem- kontynuacja;
- ⇒ Wypracowanie kontroli na smyczy – kontynuacja;
- ⇒ Budowanie i rozwój koncentracji psa- kontynuacja;
- ⇒ Utrwalanie i pogłębienie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa- kontynuacja;
- ⇒ Budowanie prawidłowej postawy chodzenia w uprzęży;
- ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, wprowadzanie komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników, schodów w górę i w dół- praca w uprzęży;
- ⇒ Zapoznanie z techniką zaznaczenia ławki, miejsc siedzących;
- ⇒ Poznanie technik mijania przeszkód na chodniku – ruchome i nieruchome.

METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż bez ramienia. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. ⇒ Przeszkody ruchome niskie.
------------------------------	---

CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych
-------	-------------------------------------

SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca z uprzężą w spokojnej okolicy w umiarkowanym ruchu, z minimalną ilością przeszkód i pieszych, po prostych ciągach ulic.

LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe – budowanie więzi z psem, zaufania. Wzmacnianie roli	Utrwalanie komend z posłuszeństwa: siad, waruj, równaj, zostań, komendę przywołującą, aport – ćwiczenia z nagrodami

	Lidera.	
2	Zwiększenie kontroli	Używanie intonacji głosu, zależnie od reakcji psa i rozwijanie jego koncentracje
3	Praca z psem po lewej stronie opiekuna	Ćwiczenia systematyczne z psem na krótkiej smyczy po lewej stronie opiekuna jako wstęp do prowadzenia w uprzęży.
4	Praca w uprzęży	Praca z psem w uprzęży bez ramienia Nauka prowadzenia w odpowiedniej pozycji i bez nadmiernego napięcia. Prowadzenie w linii prostej. Wprowadzanie komend „ na przód/prowadź”, Wprowadzanie komendy do prowadzenia na przód i do zatrzymania. Wprowadzanie zatrzymywania na krawężnikach i schodach z pomocą słowną lub smyczą.
5	Omijanie przeszkód	Nauka techniki omijania przeszkód niskich na chodniku- praca w uprzęży bez pałąka
6	Zaznaczanie ławek	Nauka techniki zaznaczania ławki na przystankach w miejscach publicznych i w komunikacji
7	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy, Techniki kontroli emocji na rozproszenia: innych ludzi, psów, jedzenie

MIESIĄC:		III (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa, kontynuacja; ⇒ Ćwiczenia z kontroli za pomocą smyczy – kontynuacja; ⇒ Wzmocnienie koncentracji na pracy z przewodnikiem- praca w środowisku ścisłego miasta; ⇒ Kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, komendy do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia krawężników, schodów w górę i w dół; ⇒ Przeszkody na chodniku – ruchome i nieruchome , techniki mijania; ⇒ Praca w uprzęży- nauka komend kierunkowych, zwrot w tył; ⇒ Nauka zmian tempa podczas pracy w szorkach; ⇒ Wzmacnianie koncentracji psa na pracy. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko, miejsce do ćwiczeń ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami. ⇒ Przeszkody ruchome niskie. Rozproszenia(psy, jedzenie)
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o średnim nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa.
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw, takich jak przechodzenie przez jezdnię, dochodzenie do krawężników w prawidłowej pozycji i dobrym miejscu. Ćwiczenie techniki dojeść do przejść i przechodzenia przez jezdnię.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozprasających- kontynuacja.

4	Skręty, kierunki	Technika skrętów w prawo i w lewo, w tył zwrot. Skręty w prawo i w lewo oraz w tył zwroty z pomocami słownymi i optycznymi.
5	Odnajdywanie schodów	Odnajdywanie schodów w górę i w dół. Zatrzymywanie się z pomocą słowną lub smyczą i bez pomocy.
6	Praca w uprzęży	Praca z psem w uprzęży z ramieniem. Prowadzenie w linii prostej, zatrzymywanie na krawężnikach, schodach w dół i w górę z pomocą słowną lub smyczą.
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie małych przeszkód w miejscach cichych i o małym natężeniu ruchu ulicznego.
8	Zmiany tempa	Zmiany tempa podczas pracy w uprzęży. Spowalnianie i zwiększanie tempa w uprzęży, kontrola napięcia na uprzęży.
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku.

MIESIĄC:		IV (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach – sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Schody ruchome/platformy- techniki pracy; ⇒ Rozszerzona praca w środkach transportu publicznego; ⇒ Praca w miejscach użyteczności publicznej; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Praca w uprzęży - kształtowanie i wzmacnianie stałych wzorców zachowań, kontynuacja nauki komend do pójścia w przód, zatrzymania, zaznaczenia ławki, drzwi do budynków i do pojazdów komunikacji publicznej, przystanku komunikacji publicznej; ⇒ Praca w uprzęży - trasy stałe i nowe ścieżki; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząg z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Pętla komunikacji miejskiej. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o dużym nasileniu ruchu, z większą ilością przeszkód i pieszych, trasy o większym stopniu trudności, ze skrętami, przejściami dla pieszych.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Utrwalanie podstaw pracy w uprzęży. Stałe trasy z zatrzymywaniem na przejściach dla pieszych ze skrętami z zatrzymywaniem się i poruszaniem się po schodach. Zmiany kierunków

		skręty w prawo i w lewo z wyszukiwaniem ścieżek na stałych trasach. Praca na nowych ścieżkach.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Środki komunikacji miejskiej i pociągi	Praca we wszystkich środkach lokomocji- tramwaje, autobusy, metro
5	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
6	Wskazywanie Drzwi	Techniki wskazywania drzwi w miejscach publicznych, w domach, pokazywanie drzwi od windy i do pojazdów komunikacji publicznej
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych. Techniki omijania przeszkód na wysokości głowy opiekuna.
8	Schody ruchome	Techniki korzystania przez psa ze schodów ruchomych i platform ruchomych
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:		V (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA:		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa- trening posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; sprawdzenie opanowania umiejętności psa poprzez prace w goglach; ⇒ Praca w uprzęży zwiększenie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznanne. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Zapoznanie się z techniką bezpiecznego korzystania z komunikacji dalekobieżnej. Wsiadanie i wysiadanie z pociągów; ⇒ Praca w terenie wiejskim, ignorowanie zapachów, poznawanie technik poruszania się jedniami bez chodników; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń również w terenie wiejskim. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprząż z ramieniem. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o zróżnicowanym nasileniu ruchu.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy- wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na

		pracę.
3	Zwiększenie kontroli	Zwiększanie kontroli głosem/smyczą w odniesieniu do wszystkich rodzajów bodźców rozpraszających- kontynuacja
4	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne.
5	Pociągi	Nauka techniki wsiadania i wysiadania z pociągów
6	Schody ruchome	Techniki korzystania przez psa ze schodów ruchomych i platform ruchomych
7	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód w różnych miejscach o różnym stopniu trudności i w większym ruchu pieszych, również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć schodząc z chodnika- nietypowe przeszkody.
8	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach szczekające psy, inne zwierzęta, zapachy itd.)
9	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozpraszających w bardziej stymulującym środowisku

MIESIĄC:		VI (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Trening posłuszeństwa – utrzymanie i utrwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; ⇒ Praca zawansowana w uprzęży zwiększanie stopnia trudności - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Pogłębianie umiejętności przejmowania inicjatywy w pracy przez psa, i weryfikowanie umiejętności wprowadzając pracę szkoleniowca w goglach; ⇒ Przeszkody mijanie w warunkach zwiększonego ruchu pieszych i na wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń; ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo; ⇒ Zwiększenie częstotliwości pracy psa przy założonych goglach przez szkoleniowca. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży – kontynuacja	Trasy stałe i nowe o zwiększonym stopniu trudności z przejęciem inicjatywy prowadzenia przez psa z wykorzystaniem umiejętności z poprzednich miesięcy - wydłużanie czasu pracy i czasu oczekiwania na

		pracę. Wycofanie komend optycznych i zmniejszenie nagradzania w pracy.
3	Praca w miejscach publicznych	Praca– sklepy i miejsca użyteczności publicznej, rozszerzone o centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Sprawdzenie czy w tych miejscach pies pracuje swobodnie i bezpiecznie.
4	Omijanie przeszkód	Obchodzenie przeszkód różnych miejscach o różnym stopniu trudności natężeniu i w większym ruchu pieszych przeszkód również tych na wysokości głowy opiekuna i przeszkód które trzeba ominąć łamiąc zasady poruszania się po chodniku- nietypowe przeszkody.
5	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.
6	Tereny wiejskie	Chodzenie w terenach wiejskich, chodniki i pobocza – praca w rozproszeniach (kontrola w rozproszeniach szczekające psy, inne zwierzęta ,zapachy, itd.) upewnienie się, że pies w tym środowisku czuje się swobodnie i pracuje skutecznie.
7	Wyuczone nieposłuszeństwo	Nauka techniki wyuczonego nieposłuszeństwa.
8	Kontrola nad dekoncentracją	Koncentrowanie uwagi psa na pracy. Zwiększona kontrola wzrokowych, zapachowych czynników rozprasających w bardziej stymulującym środowisku.

MIESIĄC:		VII (4 tygodnie)
CELE SZKOLENIA :		
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Utrzymanie i utwalenie umiejętności z podstawowego posłuszeństwa; ⇒ Kontynuacja pogłębienie umiejętności zdobytych we wcześniejszych miesiącach; ⇒ Praca zawansowana w uprzęży - trasy stałe i trasy nieznane. Praca w obiektach użyteczności publicznej i różnych środkach komunikacji miejskiej; ⇒ Przeszkody mijanie w różnych warunkach i na różnych wysokościach; ⇒ Koncentracja na pracy – ignorowanie rozproszeń; ⇒ Praca szkoleniowca w goglach, doskonalenie i utwalenie nabytych umiejętności; ⇒ Praca z psem przy założonych goglach przez szkoleniowca; ⇒ Bezpieczna praca – wyuczone nieposłuszeństwo; ⇒ Szkolenie ze specyficznych umiejętności które zgłosił klient, któremu pies został dopasowany. 		
METODY I POMOCE DYDAKTYCZNE:		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Narzędzia szkoleniowe: obroża, smycz, uprzęż z ramieniem.. ⇒ Odpowiednie środowisko coraz trudniejsze, miejsce do ćwiczeń. Odpowiednio dobrane środowisko do stopnia wyszkolenia psa. ⇒ Używanie intonacji głosu, sygnałów optycznych, sygnałów ciałem, odpowiednia praca pomocami.
CZAS:	Średnio 100 jednostek dydaktycznych	
SESJE TRENINGOWE: W zależności od możliwości psa, temperatury, zaawansowania w szkoleniu psa. Może być kilka rozdzielonych treningów (od 10 do 45 min), które składają się na sesje treningowe przewidziane w programie. Praca w środowisku o różnym nasileniu ruchu w różnych środowiskach. Praca zbliżona do warunków w jakich będzie pracował docelowo pies.		
LP.	TEMAT SESJI:	PLAN SESJI:
1	Posłuszeństwo podstawowe	Utrzymanie i wzmacnianie umiejętności z posłuszeństwa
2	Praca w uprzęży –	Praca zaawansowana na różnych trasach w różnym stopniu trudności –

	kontynuacja	sklepy i miejsca użyteczności publicznej, centra handlowe, kawiarnie i lokale kulinarne. Doskonalenie i utrwalanie umiejętności.
4	Umiejętności dodatkowe	Umiejętności indywidualnie dobrane do osoby której został dopasowany pies.
5	Wyuczone nieposłuszeństwo	Kontynuacja nauki wyuczonego nieposłuszeństwa.
6	Prowadzenie przez psa, osoby w goglach	Praca psa z człowiekiem w goglach pod okiem drugiego szkoleniowca.